

Sjukpenninggrundande
inkomst av annat förvärvsarbete
– resultat från tillsynen 2002

I serien RFV ANALYSERAR publicerar Riksförsäkringsverket sammanställningar av resultat av

- utrednings- och utvärderingsarbete

I huvudsak är det frågan om mera omfattande studier av olika försäkringsområden som genomförts på RFV:s initiativ.

Publikationerna i denna serie utarbetas av olika enheter inom Riksförsäkringsverket.

I vissa slag av rapporter i denna serie kan det förekomma uttalanden som pekar på behovet av nya eller ändrade författningsbestämmelser eller rekommendationer på något område. Med anledning av sådana uttalanden tar Riksförsäkringsverket sedan i särskild ordning upp frågan om att ge ut nya eller ändrade författningar och allmänna råd på området. Uttalanden i rapporterna har således ingen självständig ställning som går utöver innehållet i gällande författningar och allmänna råd.

Utgivare: Enheten för gemensamma försäkringsfrågor
Upplysningar: Carin Wolf
08-786 91 79

Skriftserier som ges ut av Riksförsäkringsverket:

RFV Föreskriver (RFFS)	Författningar med bindande föreskrifter
RFV Rekommenderar (RAR)	Allmänna råd om tillämpningen av författningar
RFV Vägledning	Beskrivning av författningsbestämmelser, allmänna råd, förarbeten, rättspraxis, exempel och kommentarer
RFV Analyserar	Resultat av utrednings- och utvärderingsarbete
RFV Anser	Tolkningar av rättsläget, uttalande om verkets åsikt i olika frågor och framställningar till regeringen
RFV Informerar	Redovisning av statistik, upplysningar om regler, rutiner och praxis.
RFV Redovisar	Försäkringsanalyser och rapporter av mer begränsad omfattning.

Beställ hos: Riksförsäkringsverkets Kundtjänst Tfn 08-795 23 55

Fax 08-760 58 95

E-post: order@special.lagerhus.se eller på Internet www.rfv.se

Omslag: Foto: Lennart Gustavsson. Windh. Tryck: Sjuhäradsbygdens tryckeri 2003.

Innehåll

1	Sammanfattning	5
2	Inledning.....	6
3	Bakgrund till nuvarande regelverk för SGI-B.....	6
4	Redovisning av tillsynsresultatet.....	7
4.1	<i>Bakgrund och metod.....</i>	7
4.2	<i>Basuppgifter.....</i>	9
4.3	<i>Beslutsunderlag.....</i>	13
4.4	<i>Beslut.....</i>	19
4.5	<i>Verkställighet</i>	23
4.6	<i>Sammanfattning av tillsynsresultatet.....</i>	23
4.7	<i>Kvalitetshöjande åtgärder för SGI-B.....</i>	25

Bilagor

1	<i>Granskningsformulär SGI-B</i>	29
2	<i>Hjälpexperter – tillsyn av SGI-B beslut 2002.....</i>	31
3	<i>Qben II och SGI.....</i>	41
4	<i>Statistik om SGI.....</i>	43
5	<i>På gång inom SGI-området, april 2003.....</i>	47

1 Sammanfattning

RFV:s tillsyn av beslut om sjukpenninggrundande inkomst för försäkrade med inkomst av annat förvärvsarbete (SGI-B) har omfattat 1 035 ärenden som beslutades under januari och februari 2002 hos landets försäkringskassor. Av de 1 035 besluten har 45 beslut bedömts gå emot den försäkrades yrkande. 444 beslut avser män och 584 kvinnor¹.

Resultaten från tillsynen visar att i cirka 40 procent av besluten finns brister i beslutsunderlagen². Den främsta bristen utgörs av otillräckliga uppgifter om förhållandet mellan förväntad inkomst och tidigare års skatterättsliga nettointäkter. Denna brist förekommer i vart fjärde ärende där sådan uppgift borde ha funnits. Otillräckliga uppgifter om att SGI inte har beräknats högre än jämförelseinkomsten förekommer i mer än vart femte ärende. Bristfälliga uppgifter för att bedöma om företaget befinner sig i ett uppbyggnadsskede tillhör också en av de vanligare bristerna. Förvaltningslagens regler om beslutsmotivering efterlevs inte i 31 av 45 aktuella beslut. Kommunikering har inte skett i 9 av de 45 ärendena som bedöms gå emot den sökande.

Om bristerna i beslutsunderlagen har inneburit att beslutet om SGI-B har blivit fel går inte att bedöma. Det är troligt att vissa uppgifter om t.ex. den försäkrades arbetsinsats och om jämförelseinkomst har funnits i handläggarens huvud men inte dokumenterats i akten. Det kan innebära att tillsynsresultatet p.g.a. dålig dokumentation ser sämre ut än det borde göra.

Bland de ärenden som inte har sakkunnigkontrollerats före beslut är det vanligare med brister i beslutsunderlaget, i cirka 46 procent av dessa finns brister. Motsvarande andel för kontrollerade ärenden är cirka 30 procent.

Flera försäkringskassor har under det senaste året koncentrerat handläggningen av SGI-B ärenden eller avser att göra det som en åtgärd för att förbättra kvalitén. Dessutom har särskild utbildning i handläggning av SGI-B ärenden initierats av många försäkringskassor.

¹ I sju ärenden har kön inte registrerats i granskningsformuläret.

² Resultatet från tillsynen kan inte generaliseras för riket eller brytas ner på försäkringskassenivå p.g.a. ett fel i urvalsramen som medförde ett bortfall av ärenden.

2 Inledning

RFV bedriver sedan 1998 systematisk tillsyn av socialförsäkringsförmånerna. Tillsynen innebär att alla förmåner inklusive beslut om SGI ska granskas under en fyraårsperiod. I 2002 års systematiska tillsyn har tillsyn av SGI ingått. SGI ärenden för egenföretagare (SGI-B) är generellt sett mer komplicerade och betydligt mer resurskrävande än SGI ärenden som rör personer med inkomst av anställning (SGI-A). Mot bakgrund av detta prioriterade Enheten för gemensamma försäkringsfrågor att SGI-B skulle omfattas av tillsynen. Tillsynen var inriktad på att undersöka om besluten var korrekta och om beslutsunderlagen innehöll de uppgifter som krävdes i ärendet för att kunna fatta ett korrekt beslut.

Syftet med denna rapport är att presentera och analysera resultaten från tillsynen. Detta görs i kapitel 4. Inledningsvis ges en kort bakgrund och beskrivning av nuvarande regler för SGI-B. I *bilaga 1* och *bilaga 2* finns granskningsformulär och hjälptexter som användes i granskningen. I *bilaga 3* och *bilaga 4* redovisas resultat från kvalitetsgranskningen Qben II och viss statistik om SGI. *Bilaga 5* innehåller kort information om vad som för närvarande händer inom SGI-området.

3 Bakgrund till nuvarande regelverk för SGI-B

Egenföretagarnas tillhörighet till sjukpenningförsäkringen har sitt ursprung i förarbeten från 1940-talet till den allmänna sjukförsäkringen. I och med att den allmänna sjukförsäkringen infördes den 1 januari 1955 blev egenföretagare obligatoriskt sjukpenningförsäkrade och därmed tillförsäkrade en grundsjukpenning av tre kronor per dag. Till detta kunde tecknas en frivillig försäkring med en karenstid på 3, 18, 33 eller 93 dagar. Grundsjukpenningen och det frivilliga tillägget fick inte uppgå till ett högre belopp än vad en anställd med motsvarande arbete och inkomst skulle haft i sjukpenning. Både grundsjukpenningen och den frivilliga försäkringen finansierades till stor del genom avgifter från företagaren. Anslutningen till den frivilliga försäkringen blev starkt begränsad.

Socialförsäkringskommittén behandlade i sitt betänkande (SOU 1961:29) företagarnas sjukpenningförsäkring. Kommittén ansåg att alla, såväl löntagare som företagare, vilka drabbades av inkomstbortfall vid sjukdom borde erhålla erforderlig kompensation. För att tillgodose behovet av ett vidgat försäkringsskydd anslöts egenföretagare till en försäkring för tilläggs sjukpenning fr.o.m. den 1 januari 1963. Anställda omfattades sedan 1955 av sådan försäkring. Företagaren kunde dock välja att begära utträde ur försäk-

ringen för tilläggsjukpenning. Denna möjlighet upphörde den 1 januari 1982. Sjukpenningkommittén fick 1978 bl.a. i uppdrag att göra en översyn av egenföretagarnas sjukpenningförsäkring. I ett delbetänkande (SOU 1983:48) föreslog kommittén inga förändringar i gällande regler, men man ansåg att en mer flexibel tillämpning av bestämmelserna borde införas.

RFV har lämnat förslag till regeringen om nya regler vid ett par olika tillfällen. Under 1990-talet har regelverket för SGI-B varit föremål för flera olika utredningar och översyner som resulterat i olika förslag till förändringar. Dessa förslag har dock inte lett till någon reformering av regelverket.

Nuvarande regler för SGI-B återfinns i

- 3 kap 2, 2a och 5 §§ lagen om (1962:381) allmän försäkring (AFL)
- Riksförsäkringsverkets föreskrifter (RFFS 1998:12) om sjukpenninggrundande inkomst
- förordning (2000:1418) om tillämpningen av vissa skyddsbestämmelser för sjukpenninggrundande inkomst vid studier och arbetslöshet.

4 Redovisning av tillsynsresultatet

4.1 Bakgrund och metod

Under år 2002 fattade Försäkringskassorna närmare 1,5 miljoner beslut om SGI. Den allra största delen av besluten, cirka 1,3 miljoner, rörde SGI-A (inkomst av anställning). Till denna grupp hör även egenföretagare som är anställda i sitt eget aktiebolag. Besluten om SGI-A är överlag mindre resurskrävande jämfört med beslut om SGI-B (egenföretagare), som uppgick till cirka 38 000.

RVF har tidigare uppskattat att ungefär 400 årsarbetare är sysselsatta med SGI-handläggning. Av dessa åtgår minst 300 i samband med fördjupade SGI-utredningar. De fördjupade utredningarna är hänförliga till cirka 25 procent av den totala volymen SGI-ärenden. Utredningar om arbetslösa och egenföretagares SGI dominerar bland dessa ärenden.

Att fastställa en sjukpenninggrundande inkomst för egenföretagare medför ofta omfattande utredningar och svåra bedömningar. I flera fall fordras till exempel kunskap om att tolka och ta ställning till olika redovisningsmetoder och deklARATIONER.

Mot bakgrund av att handläggningen av SGI-B är komplicerad och resurskrävande prioriterade Enheten för gemensamma försäkringsfrågor dessa ärenden att omfattas av tillsynen. Syftet med tillsynen var att undersöka kvaliteten i försäkringskassornas handläggning av SGI-B beslut med inriktning på beslut och beslutsunderlag, dvs. om försäkringskassorna fattat beslut på ett korrekt beslutsunderlag.

I tillsynen har 1 035 beslut som fattades under januari och februari 2002 granskats. Både beslut som överensstämde med den försäkrades yrkande och beslut som gått emot den försäkrade har omfattats av granskningen. Samtliga försäkringskassor har berörts av granskningen som skett under perioden maj–september. De försäkringskassor som var resultatdialogkassor har granskat ett större antal ärenden jämfört med övriga kassor. Följande kassor var dialogkassor: Gävleborg, Västernorrland, Norrbotten, Södermanland, Västra Götaland och Kronoberg. Dessa har granskat mellan 28 till 115 ärenden. Övriga kassor har granskat mellan 19 och 103 ärenden. RFV har kontrollgranskat ett mindre antal av dialogkassornas ärenden, totalt 79 ärenden.

Granskning har gjorts av de handlingar som fanns tillgängliga vid tidpunkten för beslutet. Det innebar att granskaren skulle bortse från sådana handläggningsrutiner som var kända men inte dokumenterade. En utomstående skulle i ärendet kunna finna det underlag på vilket beslutet var fattat. Granskningsformulär och hjälptexter (med instruktion om hur frågorna i formuläret skulle tolkas och besvaras) som användes återfinns i *bilaga 1* och *bilaga 2*.

Urvalsram för tillsynen var beslut om SGI-B som registrerats med transaktionskod 221 kompletterad med vissa sökvariabler. I urvalet kom av misstag med vissa beslut som inte skulle omfattas av tillsynen. Dessa beslut gällde personer som avlidit, fått ålderspension eller nybeviljats alternativt fått förlängt sjukbidrag/förtidspension. I dessa ärenden kunde det vara så att en ny SGI hade registrerats utan att en ”normal” SGI-utredning hade behövt göras. Misstaget med urvalsramen innebar att cirka en fjärdedel av ärendena som valts ut för granskningen fick utgå. Det här innebär att det inte går att dra några statistiskt säkra slutsatser om hur kvaliteten är hos respektive försäkringskassa och i riket. Däremot går det självfallet att dra slutsatser om hur kvaliteten är i de 1 035 granskade ärendena.

Granskningsresultatet har återförts till dialogkassorna, dels i samband särskilda besök av RFV inför och i samband med resultatdialogerna, dels i granskningspromemorior. I en riksrapport över verkets tillsynsverksamhet 2002, som RFV överlämnar till socialdepartementet vid årets slut, redovisas även resultaten från SGI-B tillsynen. Därutöver redovisas resultaten i denna rapport och i samband med en SGI-konferens för försäkringskassorna i december 2002.

4.2 Basuppgifter

Antal granskade ärenden

De 1 035 ärendena har beslutats under januari–februari 2002. Totalt fattade Försäkringskassorna 3 593 beslut om SGI-B under denna period. I urvalet av ärenden till tillsynen valdes 1 450 ärenden ut till granskning. Cirka en fjärdedel av de ärenden som valts ut för granskning föll som nämnts bort p.g.a. ett fel i urvalsramen.

Av de 1 035 granskade ärendena avser 444 ärenden män och 584 kvinnor³. RFV har kontrollgranskat 79 ärenden.

Ärenden som går emot den försäkrade

Av den totala mängden granskade ärenden har 45 beslut bedömts gå emot den försäkrades yrkande. Det motsvarar 4,3 procent av de granskade ärendena. Andelen beslut som går emot den försäkrade är i princip densamma för kvinnor och för män.

Att endast drygt fyra procent av ärendena gick den försäkrade emot är något överraskande. För att ett beslut skulle bedömas att gå den försäkrade emot krävdes, enligt den definition som uppställdes för tillsynen, att den enskilde vidhöll ett yrkande som inte överensstämde med Försäkringskassans beslut. Om den försäkrades ursprungliga yrkande genom dialog med Försäkringskassan förändrades, på så sätt att den enskilde godtog Försäkringskassan förslag till beslut, ansågs inte beslutet gå den försäkrade emot. En stor del av förklaringen till den låga andelen ”negativa” beslut synes enligt RFV:s mening vara just detta. Försäkringskassan får in inkomstuppgifter där den försäkrades yrkande framgår. Därefter kan kassan antingen efter utredning acceptera den försäkrades yrkande eller också komma fram till att SGI bör fastställas till ett annat belopp. I sistnämnda fall kontaktas den enskilde, antingen muntligen eller också via ett skriftligt meddelande. Om den enskilde accepterar Försäkringskassans förslag till beslut, har beslutet med tillsynens definition bedömts som positivt.

En annan orsak till den låga andel beslut som gick den försäkrade emot är att Försäkringskassan i stor utsträckning synes fastställa SGI till den försäkrades ursprungsyrkande. Detta berörs ytterligare under framförlit punkt 4.4 och 4.7.

³ I sju ärenden har kön inte registrerats i granskningsformuläret.

I granskningsarbetet tog RFV del av beslut där Försäkringskassan inte hade ansett att beslutet gick den försäkrade emot trots att den försäkrades ursprungsyrkande inte överensstämde med beslutad SGI och trots att det inte framgick av dokumentationen att den försäkrade godtog Försäkringskassans förslag till beslut. I dessa fall hade Försäkringskassan använt ”det automatiska SGI-Beslutet”. Ett sådant beslut innehåller information om omprövningsmöjligheter. I denna del fanns inga brister. Av det automatiska SGI-Beslutet framgår emellertid inte skälen till beslutet. Inte heller hade Försäkringskassans förslag till beslut kommunicerats den enskilde. I detta sammanhang vill därför RFV betona vikten av att Försäkringskassan uppmärksammar på vilket sätt besluten kan kategoriseras. Om den försäkrade med säkerhet kan anses godta Försäkringskassans beslut är det viktigt att detta klart och tydligt dokumenteras. Allt detta för att handläggningen skall uppfylla reglerna i Förvaltningslagen (1986:223, FL) om kommunikering och beslutsmotivering. Det är viktigt att information om de förvaltningsrättsliga reglerna når ut till handläggarna i denna del.

Sakkunnigkontroll

RFV har tidigare i ett allmänt råd (1998:13) om kvalitetssäkring och kvalitetskontroll rekommenderat att ärenden om SGI-B ska kvalitetssäkras av sakkunnig före beslut. Detta allmänna råd upphävdes den 1 januari 2002. Trots att rådet har upphört valde RFV att inhämta uppgift om ärendena hade sakkunnigkontrollerats eller inte. Sakkunnigkontroll har i tidigare undersökningar visat sig ha en kvalitetshöjande effekt på handläggningen av SGI-B. Syftet var att få en uppfattning om sakkunnigkontroll hade en kvalitetshöjande effekt även i denna tillsyn.

Tillsynsresultatet visar att det i samtliga län vid beslutstidpunkten förekom någon form av sakkunnigkontroll. Av de granskade ärendena hade 468, motsvarande cirka 45 procent sakkunnigkontrollerats. Andelen sakkunnigkontrollerade ärenden bland männens och kvinnornas ärenden varierade mellan 45 och 47 procent.

Metodiken skiljde sig åt mellan kassorna. Många försäkringskassor hade delegerat frågan till lokal nivå. Områdeschefer eller lokalkontorschefer avgjorde om, och på vilket sätt, sakkunnigkontroll skulle ske. Något lokalkontor/område hade som policy att kontrollera alla ärenden. I andra fall var det handläggaren själv som bedömde om ärendet behövde sakkunnigkontrolleras eller inte. På länsnivå fanns det ingen försäkringskassa som sakkunnigkontrollerade samtliga ärenden om SGI-B.

Granskningsresultatet visar att andelen ärenden med brister i beslutsunderlaget är färre bland de ärenden som har sakkunnigkontrollerats jämfört övriga ärenden. Cirka 30 procent av de sakkunnigkontrollerade ärendena har brister i beslutsunderlagen. Motsvarande andel brister för icke kontrollerade ärenden är cirka 46 procent. Resultaten indikerar därmed att sakkunnigkontroll sannolikt kan ha en kvalitetshöjande effekt.⁴ Mot bakgrund av att 30 procent av de sakkunnigkontrollerade ärendena har ett bristfälligt beslutsunderlag är dock inte sakkunnigkontroll tillräcklig garanterad för hög kvalitet.

Metod för beräkning av SGI

Det vanligaste sättet är att fastställa SGI skedde genom att hänvisa till den försäkrades senaste taxerade inkomst. I 378 beslut (37 %) har denna metod tillämpats. I 264 beslut (25 %) har SGI fastställts till den försäkrades egna uppgifter om en förväntad inkomst som inte varit föremål för taxering. I totalt 62 procent av samtliga ärenden har således SGI fastställts i enlighet med senaste taxering *och* till den försäkrades egna uppgifter.

SGI beräknad genom en sammanvägning av senaste taxerade inkomst *och* den försäkrades egna uppgifter om en inkomst som inte taxerats har använts i 120 beslut (12 %). I 126 ärenden (12 %) har SGI beräknats enligt reglerna om uppbyggnadsskede. Av dessa har SGI i 116 fall (92 % av samtliga ärenden om uppbyggnadsskede) beräknats till jämförelseinkomsten och i 10 fall (8 %) till ett annat belopp än jämförelseinkomsten. I detta sammanhang kan noteras att RFV i allmänt råd numera anger att i de fall det är sannolikt att nettointäkten efter uppbyggnadsskedet inte kommer att uppgå till jämförelseinkomsten, bör SGI fastställas till den beräknade nettointäkten efter uppbyggnadsskedet (RAR 2002:2). Vid den tidsperiod tillsynen avsåg var det i princip endast en försäkringskassa som systematiskt använde nämnda beräkningssätt. SGI fastställs endast till jämförelseinkomsten i de fall nettointäkten efter uppbyggnadsskedet beräknas uppgå till eller överstiga jämförelseinkomsten. Det Allmänna rådet gäller fr.o.m. den 1 juli 2002, vilket innebär att fördelningen av hur SGI beräknas under uppbyggnadsskede sannolikt kommer att förändras med tiden jämfört med den presenterade.

Beräkningssättet ”Annat” har i regel valts när granskaren inte ansett att något annat beräkningssätt passar fullt ut. Alternativet har t.ex. valts när SGI, i

⁴ I detta sammanhang bör nämnas att det inte är känt om ärenden som granskats skiljer sig i svårighetsgrad från de som inte granskats, dvs. om de två grupperna är jämförbara.

andra fall än då en försäkrad under en följd av år deklarerat under jämförelseinkomsten, beräknats till ett genomsnitt av de tre senaste årens taxeringar.

Regeln om att SGI får beräknas högre än nettointäkten p.g.a. särskilda skäl såsom skuldbelastning, tillfälliga förluster och ändrade förvärvsförhållanden har inte tillämpats i något beslut.

I tabellen nedan redovisas tillämpad beräkningsmetod för de granskade besluten. Någon skillnad mellan hur kvinnornas och männens SGI har beräknats finns i princip inte.

Tabell 1 Metod för beräkning av SGI-B

<i>Metod</i>	<i>Antal</i>	<i>%</i>
Senaste taxerade inkomst	378	37
Försäkrades uppgift om förväntad inkomst (som inte taxerats)	264	25
Senaste taxerade inkomst & inkomst som inte taxerats	120	12
Jämförelseinkomsten (högre än nettointäkten) pga uppbyggnadsskede	116	11
Annat sätt	69	7
Genomsnitt, med ledning av tre senaste årens taxering	41	4
Trendberäkning, med ledning av tre senaste årens taxering	18	2
Jämförelseinkomsten av andra skäl än uppbyggnadsskede	12	1
Högre belopp (ej jmfink) än nettointäkten pga uppbyggnadsskede	10	1
Fördelad nettointäkt mellan makar med gemensam verksamhet	7	1
Högre belopp än nettointäkten pga särskilda skäl	0	0

Mer om beräkning av SGI-B finns bl.a. under punkt 4.4 och 4.7.

Längden på uppbyggnadsskedet bestämd

Frågan var aktuell att besvara för 128 ärenden, i 30 av dessa ärenden (cirka 23 %) framgick inte längden på uppbyggnadsskedet. Dessa ärenden har dock inte setts som bristfälliga eftersom det inte finns något krav på att längden skall fastställas. Bedömningen av om ett företag (fortfarande) befinner sig i ett uppbyggnadsskede skall göras med ledning av förhållandena vid tidpunkten för ersättningsärendet. (Se vidare vägledning 2002:4, s. 60.) Det var ingen skillnad i ärenden som sakkunnigkontrollerats eller inte.

4.3 Beslutsunderlag

De frågor som ställdes om uppgifterna i beslutsunderlaget har samtliga stöd i lag, förordning eller föreskrift. Nedan anges frågorna med kursiv fet stil. Inom parentes anges hänvisning till tillämpligt regelverk. För ärendeslaget SGI kan det vara svårt att avgöra om vissa uppgifter är tillräckliga för att fatta ett korrekt beslut. För att ge viss ledning för granskaren fanns hjälptexter att tillgå vid granskningen. Dessa återfinns i *bilaga 2*. Nedan redovisas granskningsresultaten för de efterfrågade uppgifterna. Vissa av frågorna har inte varit aktuella att besvara för samtliga ärenden. Dessutom har granskarna missat att besvara en del frågor som borde ha besvarats. Därför baseras inte alltid resultatet på 1 035 ärenden. I anslutning till respektive fråga redovisas därför antalet ärenden som resultatet baseras på. Det bör återigen påpekas att på grund av fel i urvalsramen är resultatet inte statistiskt säkert för riket och för respektive försäkringskassa. Mot denna bakgrund redovisas granskningsresultatet inte på försäkringskassenivå.

Finns tillräckliga uppgifter för att bedöma att den inkomst som legat grund för beslutet är att beteckna som inkomst av annat förvärvsarbete? (2 kap. 2–2a §§ AFL)

Frågan besvarades för totalt 1 032 ärenden. Bland dessa ärenden finns tillräckliga uppgifter i 1 005 ärenden (97%). Cirka 3 procent av ärendena har således otillräckliga uppgifter. Resultatet skiljer sig obetydligt mellan könen och mellan ärenden som har sakkunnigkontrollerats eller inte. Denna fråga ställdes primärt för att undersöka om det fanns tillräckliga uppgifter i beslutsunderlaget för att bedöma inkomsten som SGI-B. Det kan t.ex. vara uppgifter om företagsform, skattsedel, uppgifter inhämtade från försäkringskassornas datasystem eller uppgifter från den försäkrade.

Finns tillräckliga uppgifter för att bedöma om den försäkrade omfattas av SGI-skydd? (3 kap. 5–5c §§ AFL, 3 § RFFS 1998:12, 2–3 §§ förordning 2000:1418)

Frågan var endast aktuell att besvara för 76 ärenden. I övriga ärenden arbetade således den försäkrade i sitt egenföretag. Granskningen visar att i 9 av de 76 ärendena (12 %) är uppgifterna otillräckliga. Inget av dessa ärenden hade sakkunnigkontrollerats före beslut.

Denna frågar riktade in sig på att bedöma om tillräckliga uppgifter fanns om huruvida den försäkrade uppfyllde villkoren för SGI-skydd från och med tidpunkten då senaste SGI-grundande arbete upphörde. Vid bedömning av om en person omfattas av SGI-skydd synes det inte vara ovanligt att försäk-

ringskassorna ställer ökade krav på utredningen i de fall ett ersättningsärende kan antas pågå längre tid (föräldrapenning, sjukpenning). I dessa fall har försäkringskassorna som regel inhämtat uppgifter från arbetsförmedling eller arbetslöshetskassa. Om det i andra fall finns anledning att misstänka att en person inte omfattas av SGI-skydd ställer vissa kassor likaledes högre krav på utredningen.

Finns tillräckliga uppgifter för att bedöma omfattningen på den försäkrades arbetsinsats? (3 kap. 2 § AFL)

Frågan besvarades för 1 022 ärenden. 148 ärenden (14 %) har bristfälliga uppgifter i denna fråga. Bland de ärenden som sakkunnigkontrollerats finns något färre antal ärenden med brister, cirka 12 procent, jämfört med okontrollerade ärenden vars brister uppgår till cirka 17 procent. Kvaliteten skiljer sig inte beroende på om den försäkrade är man eller kvinna.

För att kunna bedöma egenföretagarens nettointäkter i förhållande till jämförelseinkomsten är det nödvändigt att uppgift finns om i vilken utsträckning egenföretagaren arbetar i den egna verksamheten. Det bör vara en tämligen enkel uppgift för Försäkringskassan att inhämta sådana uppgifter i de fall någon glömmet att ange detta på begäran om ersättning. I tillsynsarbetet har RFV erfarit att Försäkringskassan i många ärenden gör ett antagande om att den försäkrade arbetar heltid utan att i alla ärenden inhämta uppgift om arbetets omfattning. För att en utomstående skall kunna följa ett ärende krävs emellertid att omfattningen finns dokumenterad.

Finns tillräckliga uppgifter för att bedöma vad den försäkrade arbetar med i företaget? (3 kap. 2 § AFL)

I 121 (12 %) av 1 016 ärenden är uppgifterna otillräckliga. Bristerna är lika stora oavsett kön. Bristerna är något mer frekventa bland de ärenden som inte sakkunnigkontrollerats (13 %) jämfört med kontrollerade ärenden (11 %).

Uppgift om egenföretagarens arbetsuppgifter måste som regel finnas med för att kunna bedöma egenföretagarens nettointäkter i förhållande till jämförelseinkomsten. Det är också en uppgift som bör vara lätt att inhämta för Försäkringskassan.

Finns tillräckliga uppgifter om förhållandet mellan angiven förväntad inkomst och tidigare års skatterättsliga nettointäkter? (3 kap. 2–2a § AFL och 5 RFFS 1998:12)

Uppgifter om egenföretagares tidigare års skatterättsliga nettointäkter ska vara ett verktyg till hjälp för Försäkringskassorna att utreda egenföretagares förväntade inkomst. Vanligen krävs uppgifter om de tre senaste årens taxeringar. I 212 av 840 ärenden, dvs. i ungefär en fjärdedel av aktuella ärenden, finns inte tillräckliga uppgifter. I dessa ärenden saknas t.ex. kopia av 029-bild, VG Kalk-bild eller 030-bild. Inte heller framgår av dokumentationen att handläggaren beaktat sådana uppgifter. De ärenden som berör män har en något högre andel brister jämfört med kvinnornas ärenden. Bland de ärenden som inte sakkunnigkontrollerats är otillräckliga uppgifter betydligt vanligare, 36 procent, jämfört med 11 procent bland de ärenden som kontrollerats.

De försäkringskassor som systematiskt använder t.ex. VG Kalk, eller gör kontroller mot 029-bild, uppvisar färre brister.

Finns tillräckliga uppgifter för att bedöma att SGI inte beräknats högre än jämförelseinkomst (3 kap. 2 § AFL)

Granskningsresultatet visar att i ungefär vart femte ärende är uppgifter om jämförelseinkomst otillräckliga (205 av 953 ärenden). Resultatet är sämre bland de ärenden som inte sakkunnigkontrollerats, 25 procent av dessa ärenden har brist i denna fråga, jämfört med 18 procent av de ärenden som har kontrollerats. Resultatet skiljer sig obetydligt mellan könen.

Regeln om jämförelseinkomst, dvs. att en egenföretagares SGI, oavsett tidigare faktisk nettointäkt eller uppgiven förväntad inkomst, inte kan beräknas till ett högre belopp än vad en anställd skulle ha för ett liknande arbete är en central regel för beräkning av SGI. Regelns ursprungliga syfte var att tillse att inkomster som inte är sjukpenninggrundande men som påverkat nettointäkten, t.ex. kapitalinkomster, inte inräknas i SGI. Under framförallt 1990-talet har arbetsmarknaden genomgått betydande förändringar. Teknikutvecklingen har medfört nya typer av arbeten, nya lösligare anställningsformer har uppkommit och många centrala löneavtal har ersatts med individuella avtal. Detta har bidragit till att det blivit svårare för Försäkringskassorna att få uppgifter om relevanta jämförelseinkomster.

Regeln om jämförelseinkomstens vara eller icke vara har berörts i två utredningar under 1990-talet (SOU 1996:113 och SOU 1997:85). Dessa utredningar föreslog båda att regeln skulle slopas. I RFV:s remissyttranden över utredningarna tillstyrkte verket förslaget. RFV anförde bl.a. som skäl att ett

slopande skulle innebära vissa administrativa förenklingar för försäkringskassorna.

Ännu så länge finns emellertid regeln och då skall den tillämpas. RFV har i samband med granskningen endast sett något enstaka ärende där resonemang förs om jämförelseinkomsten. De ärenden som RFV i sin granskning inte bedömt som bristfälliga har så gott som uteslutande handlat om synnerligen låga nettointäkter. I dessa situationer skulle, enligt hjälptexten, ärendet inte bedömas som bristfälligt eftersom det var uppenbart att SGI inte översteg jämförelseinkomsten.

Granskningsresultaten kan tolkas på i huvudsak två sätt: Det kan vara så att handläggaren har en klar uppfattning om att SGI inte fastställs till en nivå över jämförelseinkomsten, men att denna uppfattning inte noteras i journalanteckningar. Eller också tillämpas inte regeln i den utsträckning som lagen stadgar.

Här kan även nämnas att frågorna om omfattning och arbetsuppgifter i regel endast har ett värde i förhållande till jämförelseinkomsten. Om uppgifter saknats om vad en person arbetar med, och i vilken omfattning han eller hon arbetar, har ärendet automatiskt bedömts bristfälligt även i denna fråga. I sådana situationer är det omöjligt att bedöma SGI i förhållande till jämförelseinkomsten.

Lönesättningen för anställda är numera i högre grad än tidigare individuell. Ett ökat spann finns mellan olika tänkbara jämförelseinkomster. Vid tidpunkten då de beslut som ingick i tillsynen fattades fanns för den enskilde generösa rekommendationer i då gällande allmänt råd om SGI-B (1986:6). RFV rekommenderade bl.a. att nettointäkten får godtas som SGI-B utan vidare prövning om redovisad nettointäkt endast obetydligt avviker från jämförelseinkomsten. Dessutom rekommenderades att högsta möjliga belopp används vid bestämmandet av jämförelseinkomsten. Därutöver fanns rekommendationer om att faktisk arbetad tid bör läggas till grund för jämförelseinkomsten, samt att tillägg kan göras till jämförelseinkomsten om egenföretagaren själv utför administration m.m. Vissa av rekommendationerna har upphört i den senaste vägledningen om SGI (2002:4), medan andra har omvandlats till allmänna råd (RAR).

Utrymme fanns alltså under aktuell tidsperiod, och finns för övrigt fortfarande, att bedöma nettointäkter och SGI mot höga jämförelseinkomster. Detta sammantaget innebär att det inte är säkert att fastställd SGI skulle överstiga jämförelseinkomsten, om nu en sådan hade utretts. De tämligen stora bristerna i beslutsunderlaget innebär alltså inte nödvändigtvis att det beslut som

fattades blev felaktigt. Om besluten de facto blivit fel kan konsekvensen snarare bli för höga utgifter för staten än en för låg SGI för den enskilde.

Finns tillräckliga uppgifter för att bedöma om företaget befinner sig i ett uppbyggnadsskede? (5 § RFFS 1998:12)

Denna fråga besvarades för 347 beslut. I övriga ärenden bedömdes frågan inte aktuell att besvara. I 74 (21 %) av dessa finns inte tillräckliga uppgifter. De ärenden som inte sakkunnigkontrollerats har brister i cirka 26 procent av ärendena, jämfört med cirka 14 procent bland de ärenden som kontrollerats. Bristerna är i stort sett lika mellan könen.

Uppgifter om huruvida ett företag är etablerat eller inte är grundläggande i ett beslutsunderlag. Detta för att överhuvudtaget kunna ta ställning till om SGI bör beräknas till ett högre belopp än nettointäkten. Finns inte tillräckliga uppgifter kan en försäkrad mista möjligheten att få en högre SGI. De ekonomiska konsekvenserna för en enskild kan vara stora.

Även här kan handläggarens egen lokalkännedom, som inte dokumenterats, haft inflytande över resultatet.

Innehåller beslutsunderlaget de uppgifter som krävs i ärendet för att kunna fatta ett korrekt beslut?

Granskarens uppgift var här att göra en helhetsbedömning av beslutsunderlaget. Om otillräckliga uppgifter förekommit i någon av de tidigare kontrollerade uppgifterna skulle denna fråga besvaras med nej, dvs. anges som en brist. I hela 395 av 1 028 ärenden (38 %) finns minst en brist i beslutsunderlaget. Det är vanligare med brister i de ärenden som inte sakkunnigkontrollerats, cirka 46 procent av dessa ärenden har någon eller några brister i beslutsunderlaget. Motsvarande andel brister bland de ärenden som har kontrollerats är cirka 30 procent. I princip finns ingen skillnad mellan resultatet för könen.

Enligt RFV är det anmärkningsvärt att närmare 40 procent av de granskade ärendena innehåller brister i beslutsunderlagen. Flera av de bristfälliga uppgifterna är av sådan karaktär att de borde vara enkla för Försäkringskassorna att inhämta.

RFV:s uppfattning är dock att de stora bristerna i beslutsunderlagen sannolikt inte behöver betyda att de beslut som fattades i dessa ärenden också är felaktiga i samma utsträckning.

Har ärendet tillförts uppgifter som legat till grund för beslutet från annan än den försäkrade och har den försäkrade i så fall underrättats om dessa uppgifter? (17 § FL)

Dessa frågor som rör kommunikering enligt FL var endast aktuella att besvara för de 45 beslut som gick den försäkrade emot. I nio av dessa ärenden (20 %) har den försäkrade inte underrättats om uppgifter som tillförts ärendet av annan. Fem av de nio ärendena har inte sakkunnigkontrollerats före beslut, vilket är för få ärenden att dra slutsatser utifrån.

Hur bedömer du dokumentationens kvalitet?

Vid bedömning av ärendenas dokumentation fanns tre olika svarsalternativ, god, acceptabel och bristfällig. Dokumentationen skulle anses vara *god* om den var:

- 1) daterad
- 2) signerad
- 3) om ärendet, med hjälp av dokumentation och handlingar, gick att följa för en utomstående (struktur)
- 4) om samtliga uppgifter av betydelse för ärendet återgavs i dokumentation och eventuella handlingar (kopior) i akten. Om en handling som kunde ha betydelse och som omnämnts i ärendet saknades i akten skulle kravet inte anses uppfyllt. Undantag gällde för de manuella beslut som sänds ut ”automatiskt”.

Om endast två eller färre krav än de nämnda inte var uppfyllda skulle dokumentationen bedömas vara bristfällig. Om kraven i 4) inte var uppfyllda skulle dokumentationen vara bristfällig även om övriga krav var uppfyllda.

Frågan besvarades för 1 030 ärenden. Dokumentationen bedömdes vara god i 473 (46 %) av ärendena, acceptabel i 253 (24 %) och bristfällig i 304 (30 %). I de sakkunnigkontrollerade ärendena var kvalitén bättre jämfört med i övriga ärenden. Dokumentationens kvalitet var i stort densamma mellan könen. Som tidigare påpekats är dock resultaten inte statistiskt säkra på grund av fel i urvalsramen.

Tabell 2 Dokumentationens kvalitet i ärendena, redovisat i procent

	<i>God</i>	<i>Acceptabel</i>	<i>Bristfällig</i>
Samtliga beslut	46	24	30
Sakkunnigkontrollerade beslut	58	25	17
Ej sakkunnigkontrollerade beslut	36	24	40
Kvinnor	46	25	29
Män	45	25	30

RFV:s kontrollgranskning visade att det var svårt att få samsyn i fråga om hur dokumentationen skulle bedömas. En del dialogkassor ansåg att dokumentationen var bristfällig om någon uppgift var otillräcklig i beslutsunderlaget (av de genomgångna uppgifterna ovan), medan andra kassor enbart såg till hur dokumentationen var. Det sistnämnda synsättet var det som RVF avsåg med frågan. Granskningsresultatet bör därför tolkas med viss försiktighet.

RFV fann exempel på ärenden med mycket strukturerad och tydlig dokumentation samtidigt som det fanns ärenden som var mycket svåra att följa, där man fick gissa sig till hur handläggaren har kommit fram till beslutad SGI (brist i alternativ 3). Om enbart de brister som punkt 3 anger ovan skulle ha ansetts tillräckligt för att ”fälla” dokumentationen så skulle bristerna ha varit betydligt högre än vad som var fallet med nuvarande definition. Vissa ärenden saknade helt dokumentation i journalform, det som fanns var handlingar och noteringar på försäkran om till vilket belopp SGI beslutats.

4.4 Beslut

Kan beräkningen av SGI bedömas som korrekt?

Syftet med denna fråga var att få en uppfattning om beräkningen om SGI var korrekt i de beslut där inga brister förelåg i beslutsunderlaget och där FL:s regler om kommunikering hade följts. Frågan var aktuell att besvara för 625 ärenden. I 32 ärenden (5 %) av dessa var beräkningen av SGI inte korrekt. Antalet ärenden är för få att dra slutsatser om kön och sakkunnigkontroll.

Reflektioner över beräkningen av SGI-B i de granskade ärendena

I många ärenden används inte alls termer av ”under en följd av år”, ”jämförelseinkomst” och de ”tre senaste årens taxerade inkomster”. Hos vissa handläggare finns begreppen och de olika beräkningsmodellerna sannolikt ”i

huvudet” utan att de uttryckligen noteras i journal. En ansträngd arbetssituation kanske leder till att handläggaren ”rationaliserar”. En annan förklaring kan vara att man inte har någon direkt linje för på vilket sätt SGI beräknas. Oavsett vilken orsak försäkringskassan har för sin bedömning är det för en utomstående många gånger svårt att förstå varför man valt att beräkna SGI på ett visst sätt och inte på ett annat.

Uppgifter om och resonemang omkring de senaste tre årens taxerade inkomster saknas alltför ofta (se även punkt 4.3, rubrik *Finns tillräckliga uppgifter om förhållandet mellan angiven förväntad inkomst och tidigare års skatterättsliga nettointäkter?*). För att kunna få en bild av inkomstsituationen, och för att kunna beräkna SGI, är i regel uppgifter om de tre senaste årens taxering ett krav.

När en person under en följd av år deklarerat en inkomst lägre än jämförelseinkomsten rekommenderar RFV att principerna om genomsnitts- eller trendberäkning används (RAR 2002:2). Vid beräkning av SGI för en sådan person söker Försäkringskassorna sällan stöd i dessa beräkningsmodeller.

Om inte den försäkrade har något tydligt yrkande fastställer många försäkringskassor i hög grad SGI till senaste taxering. Detsamma gäller i de fall den försäkrades yrkande till fullo överensstämmer med senaste taxering. Taxeringen avser inkomster för förfluten tid medan SGI är en persons framtida inkomst. Om den försäkrade yrkar att få SGI fastställd till en inkomst som ännu inte taxerats, och kan styrka detta med en deklARATION, har i vissa fall SGI rakt av fastställts till detta belopp utan att det framgår att uppgifter om tidigare taxeringar vägs in. Även en deklARATION avser förfluten tid. SGI kan naturligtvis fastställas till senaste taxering eller till senaste deklARATION. Detta torde gälla i de fall yrkandet ligger i närheten av den SGI som erhålls genom att trend- eller genomsnittsberäkning används. I de fall inkomsterna varierat är det dock inte på något sätt säkert att en enskild taxering eller deklARATION alltid ger en bra bild av en persons antagna inkomster. Någon form av genomsnittsberäkning eller trendberäkning där flera års inkomster vägs samman innebär sannolikt att man i dessa situationer kommer närmare personens antagna inkomst.

Om en persons yrkande ligger inom ramen för de tre senaste årens taxeringar fastställer vissa försäkringskassor i regel rakt av SGI till yrkandet. Resonemanget i punkten ovan är aktuellt även här.

I de fall det inte finns uppgifter om en inkomst som ännu inte taxerats, har trendberäkning i vissa fall tillämpats på det sätt att man stannar vid senaste års taxering. I RAR 2002:2 anges att en trend kan beräknas fortsätta om det

inte med säkerhet kan konstateras att inkomstnivån beräknas sjunka. Genom trendberäkning kan SGI således fastställas till ett annat belopp än senaste taxering.

Av representanter för dialogkassorna har RFV fått uppfattningen att en deklaration ofta kan anses vara ett ganska tillförlitligt underlag. Flera uttrycker en uppfattning om att en deklaration som inlämnas till Försäkringskassan i regel överensstämmer med nettointäkten vid den kommande slutliga taxeringen. De ger dock uttryck för att deklarerationer kan och bör tillskrivas olika värde. Har en revisor varit inblandad anses deklarerationen generellt som mer tillförlitlig. I vissa fall menar de att en inlämnad deklaration bör behandlas försiktigare. Det gäller i de fall det då av någon anledning finns skäl att misstänka att deklarerationen inte ger en god bild av den antagna inkomstsituationen vid den kommande taxeringen.

Som framgår av tabell 1 är fördelning av nettointäkten mellan makar som driver förvärvsverksamhet gemensamt, eller med biträde av den andre ett ovanligt beräkningssätt. En första impuls att utreda om nettointäkten skall fördelas är att kontrollera mot 030-bilden om personen är gift. Flera kassor har angett att ytterligare impulser att utreda om nettointäkten ska fördelas är om personen bedriver jordbruks- eller restaurangverksamhet. Inom dessa näringar anses det vanligt att makar gemensamt bedriver näringsverksamhet. Handläggarnas kännedom om lokala förhållanden är också betydelsefullt i bedömningen.

Av de ärenden som haft ett fullgott beslutsunderlag är det enligt RFV:s mening tämligen få ärenden som kan antas vara felaktiga. Utifrån beslutsunderlaget fastställs SGI till rimliga nivåer. Det som emellertid ofta saknas i journaleringen är ett resonemang om hur handläggaren kommit fram till en viss SGI.

Beräkningen av SGI sker å den ena sidan på ett väldigt flexibelt sätt vilket delvis kan ses som positivt. Det är i linje med slutsatserna i ett av sjukpenningkommitténs förslag (SOU 1983:48) som fick stöd av regering och riksdag (prop. 1984/95:78).

Å den andra sidan synes den försäkrades egna yrkanden ha alltför stor betydelse för vilken SGI som beslutas. I vissa fall beräknas SGI till ett genomsnitt av de tre senaste årens taxeringar medan SGI i andra till synes likvärdiga ärenden fastställs till senaste taxering. Det finns indikationer på att olika försäkringskassor i ärenden med exakt samma beslutsunderlag och förutsättningar kan komma fram till olika SGI. Detta innebär självfallet en bristande rättssäkerhet. I dessa fall får den flexibla tillämpningen anses ha gått för långt. En flexibel tillämpning måste ske inom ramen för grundläggande prin-

ciper. Med stöd av sådana principer skall Försäkringskassan, oavsett den försäkrades icke med underlag underbyggda yrkande, besluta om en viss SGI.

En orsak till dessa problem är utformningen av regelverket. Reglerna om *hur* SGI-B skall och bör beräknas är inte på något sätt uttömmande. De regler som gäller finns framför allt i 3 kap. 2 § AFL och 5 § RFFS 1998:12. Därutöver har RFV sedan länge rekommenderat att principer om genomsnittsbereäkning och trendberäkning kan och bör användas, i synnerhet för en person som under en följd av år deklarerat lägre nettointäkt än jämförelseinkomst.

Utöver detta finns en inbyggd problematik i SGI-B-konstruktionen. SGI är också för en egenföretagare framåtsyftande. Försäkringskassan har i uppgift att försöka uppskatta vilken nettointäkt egenföretagaren har vid beslutstillfället och framåt i tiden. Den aktuella nettointäkten fastställs först vid en senare taxering, en taxering som räknat från Försäkringskassans beslutstidpunkt kan infalla först om 1–2 år. Till dess är nettointäkten ett hypotetiskt belopp. I en sådan uppskattning skall även ingå att bedöma på vilket sätt egenföretagaren väljer att nyttja den möjlighet skattereglerna erbjuder (periodiseringsfonder m.m.), något som kan bestämmas först i samband med taxeringen. Samtidigt beräknas SGI-B med ledning av tidigare års taxerade nettointäkter.

Mot denna bakgrund ter det sig inte konstigt att ofta endast den senaste taxerade inkomsten eller den senaste deklARATIONEN används som grund för SGI. En sådan beräkning är administrativt enkel och tämligen lätt att förklara för den försäkrade. I ljuset av detta ter sig inte Försäkringskassornas sätt att vanligen beräkna SGI speciellt anmärkningsvärt. I de fall inkomsterna varierat innebär emellertid – enligt RFV:s mening – någon form av genomsnittsbereäkning eller trendberäkning där flera års inkomster vägs samman att man i de flesta fall kommer närmare en persons antagna inkomst.

Ytterligare kommentarer ges under punkt 4.6 och 4.7

Är beslutet i övrigt rätt?

Granskaren skulle i denna fråga göra en helhetsbedömning av beslutet, där även andra faktorer än de som täcktes in av frågorna om beslutsunderlaget skulle vägas in. Ytterligare 15 ärenden, utöver de 395 ärenden som redovisats tidigare, har brister i beslutsunderlaget. Det innebär att totalt 410, motsvarande 40 procent, av besluten innehåller brister i beslutsunderlaget.

4.5 Verkställighet

Har Försäkringskassan underrättat den försäkrade om beslutet? (17, 21 §§ FL)

Underrättelse har, med ett undantag, skett i samtliga beslut. Detta resultat var förväntat eftersom samtliga beslut i urvalet har registrerats med transaktionskod 221. Frågan fanns med i syfte att utreda om det av akten framgår att ett manuellt beslut skickats till den försäkrade, i de fall beslutet gick den försäkrade emot. Eftersom det visade sig vara så få beslut som gick den försäkrade emot minskade värdet av denna fråga betydligt.

Innehåller beslutet de skäl som bestämt utgången? (20 § FL)

Frågan om beslutsmotivering var endast aktuell för beslut som gick den försäkrade emot. I 31 av de 45 berörda besluten saknades beslutsmotivering. Det kan vara ett tecken på att automatiska beslut använts även för beslut som gått den försäkrade emot. Merparten av besluten som saknade beslutsmotivering hade inte sakkunnigkontrollerats.

Har den försäkrade underrättats om hur han/hon kan begära omprövning av beslutet/kan överklaga beslutet ? (21 § FL)?

Även denna fråga avsåg endast beslut som gick den försäkrade emot. Ett ärende var bristfälligt i denna fråga. Denna fråga fanns med av samma skäl som frågan om beslutsunderrättelse. Av samma anledning fick frågan ett ringa värde i tillsynen.

4.6 Sammanfattning av tillsynsresultatet

Resultatet från tillsynen visar på att det fanns många ärenden med brister i beslutsunderlagen. I cirka 40 procent av besluten fanns brister i beslutsunderlagen. Om dessa brister har inneburit att beslutet om SGI-B har blivit fel går inte att bedöma. Det är troligt att vissa uppgifter om t.ex. den försäkrades arbetsinsats och om jämförelseinkomst har funnits i handläggarens huvud men inte dokumenterats i akten. Det kan innebära att tillsynsresultatet p.g.a. dålig dokumentation ser sämre ut än det borde göra. Enligt RFV:s mening talar mycket för att bristerna i beslutsunderlagen inte innebär motsvarande brister i de slutliga besluten. Annorlunda uttryckt; de försäkrade har *inte* i 40 procent av fallen fått ett felaktigt SGI-Beslut. Vid felaktiga beslut är det san-

nolikt att bristerna i beslutsunderlagen till övervägande del inneburit en för hög SGI för de enskilda.

Flera försäkringskassor har uppgivit att det är svårt att upprätthålla en tillfredsställande kompetens i handläggningen av SGI-B ärenden. Det är en jämförelsevis lågfrekvent ärendetyp med ett komplicerat regelverk, vars handläggning ofta är spridd på många handläggare. Krav på korta genomströmningstider ser en del försäkringskassor som en bidragande orsak till att handläggaren söker genvägar.

Av tabell 3 framgår hur stora de olika bristerna är procentuellt sett. De främsta bristerna utgörs av otillräckliga uppgifter om förhållandet mellan förväntad inkomst och tidigare års skatterättsliga nettointäkter. Denna brist förekom i vart fjärde ärende där sådan uppgift borde ha funnits. Otillräckliga uppgifter om att SGI inte har beräknats högre än jämförelseinkomsten förekom i mer än vart femte ärende. Bristfälliga uppgifter för att bedöma om företaget befinner sig i ett uppbyggnadsskede tillhör också en av de större bristerna⁵.

Tabell 3 **Brister i beslutsunderlagen**

<i>Uppgift</i>	<i>Andel ärenden med brister</i>
Förhållandet förväntad inkomst och tidigare års skatterättsliga nettointäkter	25 %
Jämförelseinkomst	22 %
Uppbyggnadsskede	21 %
Den försäkrades arbetsinsats	14 %
Den försäkrades arbetsuppgifter	12 %
SGI-skydd	12 %
Inkomst av annat förvärvsarbete	3 %

Bland de ärenden som har ett fullständigt beslutsunderlag (625 ärenden) är beräkningen av SGI inte korrekt i 32 ärenden. I ytterligare 15 ärenden, där beslutsunderlaget bedömts tillräckligt, var det slutliga beslutet fel av andra skäl.

⁵ Denna uppgift var aktuell för 347 beslut.

Närmare hälften av ärendena, 46 %, bedöms ha en god dokumentation. I nästan vart tredje ärende bedöms dokumentationen dock vara bristfällig.

Förvaltningslagens regler om kommunicering var endast aktuell för de 45 ärenden där beslutet gick den försäkrade emot. I 9 av dessa hade kommunicering inte skett.

Underrättelse av beslut har skett i samtliga beslut utom i ett. Beslutsmotivering var aktuellt för 45 beslut, i 35 av dessa saknas det. Ett ärende saknar information om omprövning och överklagan.

Cirka 57 procent av ärendena avser kvinnor och cirka 43 procent rör män. Bristerna i beslutsunderlagen och dokumentationens kvalitet är i stort den samma oavsett kön.

Otillräckliga uppgifter i beslutsunderlagen återfinns främst bland de beslut som inte har sakkunnigkontrollerats. I 46 procent av dessa finns brister i beslutsunderlagen. Bland de beslut som sakkunnigkontrollerats uppgår motsvarande brister till cirka 30 procent. Även dokumentationens kvalitet är sämre i de ärenden som inte har sakkunnigkontrollerats.

4.7 Kvalitetshöjande åtgärder för SGI-B

I anslutning till tillsynen gick Riksförsäkringsverket ut med frågor till samtliga försäkringskassor om hur handläggningen av SGI-B ärenden är organiserad hos respektive försäkringskassa m.m. Flera försäkringskassor uppger att de under året som gått har övergått till eller avser att koncentrera handläggningen till ett visst kontor eller till ett fåtal handläggare i några resurscentra eller nätverk inom länet. I Kronobergs län beslutas ”enklare” SGI-B ärenden av kundmottagare/generalist medan ”svårare” ärenden från den 1 september 2002 har koncentrerats till Blekinge län⁶. En försäkringskassa, Uppsala läns, har gått motsatt väg. Tidigare handlades SGI-B av särskilda handläggare men som ett resultat av organisationsförändringar handläggs numera samtliga SGI-A och SGI-B ärenden av samtliga dagersättningshandläggare. Hos de försäkringskassor som har handläggningen spridd på många handläggare finns i regel specialister att rådfråga vid svårare beslut.

⁶ Med svårare ärenden avses ärenden som rör uppbyggnadsskede, stark skuldbelastning, ändrade förvärvsförhållanden och tillfälliga förluster (dvs. när SGI kan beräknas högre än nettointäkterna) samt ärenden där yrkad SGI-B i större omfattning avviker från den skatterättsliga nettointäkten

De försäkringskassor som koncentrerat handläggningen uppger överlag att det sker som en åtgärd för att förbättra kvaliteten i handläggningen då det upplevs som svårt att upprätthålla en hög kompetens för denna mindre frekventa ärendetyp om handläggningen är spridd bland många handläggare.

Försäkringskassan i Jönköpings län har koncentrerat arbetet med SGI-B till tre kontor när det gäller att fastställa SGI-B i samband med sjukpenning. Dessutom finns ett kontor som fastställer SGI-B i samband med föräldrapenning. Försäkringskassan upplever att koncentrationen har inneburit att handläggarna får en bättre rutin och kunskap i SGI-B ärenden. Det har inneburit att handläggarna inte längre drar sig för att föra samtal med egen företagare eller revisorer. Att det kan finnas en viss rädsla hos vissa handläggare att ta kontakt med revisorer och skattemyndigheter samt ifrågasätta uppgifter har RFV erfärit.

Utöver den ärendegranskning som skett i Qben II och i tillsynen har bara några enstaka kassor genomfört egna utvärderingar om kvaliteten i handläggning av SGI-B. Utvärderingarna visar i likhet med tillsynsresultaten på stora brister i beslutsunderlag och beslut. Det finns planer på att följa upp koncentrationen av ärendehandläggningen och dess påverkan på kvalitén.

RFV kommer med stort intresse att följa utvecklingen hos de försäkringskassor som valt att koncentrera handläggningen av SGI-B. Kommande uppföljningar får utvisa om hypotesen ”om allt färre handläggare ansvarar för SGI-B kommer kvalitén att öka” kan bekräftas eller förkastas.

Flera försäkringskassor planerar att genomföra utbildningsdagar under våren 2003. Andra kassor har kontinuerligt utbildningsdagar. Samarbete med skattemyndigheten och kronofogdemyndigheten med information om respektive myndighets regelverk för anställda och nya egen företagare förekommer hos några kassor.

Försäkringskassan i Stockholms län har påbörjat en processbeskrivning av SGI (både A och B) där alla moment ska beskrivas, uppgifter som ska inhämtas, vad som behöver vara styrkt m.m. Utifrån processbeskrivningen ska problem identifieras som därefter ska leda till förbättringsåtgärder. Meningen är att processen ska vara ett stöd i handläggningen med tips, råd, hänvisningar till aktuella bestämmelser och länkar till exempelvis vägledning och IM-meddelanden m.m.

Enligt RFV indikerar tillsynen att ytterligare normerande styrning i hur SGI-B i olika situationer kan och bör beräknas är nödvändig, om detta är möjligt. Mot bakgrund av att egenföretagarförsäkringen bör tillämpas flexi-

belt, och med tanke på att alla situationer inom SGI-B omöjligen kan rymmas inom vissa principer, bör det emellertid även fortsättningsvis finnas utrymme för undantag. Här har RFV ett ansvar.

Vad gäller beräkningen av SGI verkar ett behov finnas av att i ökad grad få ut existerande principer till handläggarna på lokalkontoren. I de fall inkomsterna varierat innebär någon form av genomsnittsberäkning eller trendberäkning där flera års inkomster vägs samman sannolikt att man kommer närmare personens antagna inkomst. Av de uppgifter som inkommit till RFV planerar som nämnts ett flertal försäkringskassor olika typer av utbildningsinsatser. I dessa utbildningsinsatser är det även viktigt att information om förvaltningslagens (1986:223) regler om kommunikering och beslutsmotivering, och hur man bör hantera SGI-Beslut i termer av går den försäkrade emot eller inte når ut till handläggarna på lokalkontoren.

Förekomsten av olika former av WIMI-mallar och databilder varierar. Flera försäkringskassor synes mera systematiskt använda D 04* eller VG-kalk. Likaledes förekommer databilder (029- eller 030-bild) eller beskrivning av databilder i olika grad. De försäkringskassor där förekomsten av nämnda underlag är god har färre brister i beslutsunderlaget.

Avslutningsvis kan nämnas att de flesta försäkringskassorna inte har fattat något formellt beslut om huruvida de ska fortsätt med sakkunnigkontroll eller inte av SGI-B.

Bilaga 1

**KVALITETSBEDÖMNING AV
BESLUTSUNDERLAG**
 - Sjukpenninggrundande inkomst vid
inkomst av annat förvärvsarbete
(SGI-B)

Hjälp text till hur frågorna ska besvaras har skickats ut till ansvarig för granskningen vid respektive CK.
Denna bör läsas före blanketten fylls i.

1. Basuppgifter

1.1 Lk-nummer	1.2 Ärendenummer	1.3 Granskningen gjord av ☐ Huvudgranskare ☐ Kontrollgranskare
1.4 Beslutstyp ☐ Går inte emot ☐ Går emot	1.5 Kön ☐ Kvinna ☐ Man	
1.6	Finns dokumentation om att sakkunnigkontroll gjorts innan beslut?	☐ Ja ☐ Nej
1.7	På vilket sätt/med ledning av vilka uppgifter har SGI i huvudsak beräknats? (OBS! Endast ett svarsalternativ skall anges)	
A.	Till jämförelseinkomsten av andra skäl än uppbyggnadsskede	☐ Ja
B.	Om SGI är beslutad högre än nettointäkten på grund av uppbyggnadsskede; till jämförelseinkomsten	☐ Ja
C.	Om SGI är beslutad högre än nettointäkten på grund av uppbyggnadsskede; till ett annat belopp än jämförelseinkomsten	☐ Ja
D.	Till ett högre belopp än vad som framgår av nettointäkten på grund av särskilda skäl (såsom stark skuldbelastning, ändrade förvärförhållanden eller tillfälliga förluster)	☐ Ja
E.	Om inkomsten under en följd av år understigit jämförelseinkomsten; till ett genomsnitt med ledning av de tre senaste årens taxering	☐ Ja
F.	Om inkomsten under en följd av år understigit jämförelseinkomsten; genom trendberäkning med ledning av de tre senaste årens taxering	☐ Ja
G.	Med ledning av senaste taxerade inkomst och den försäkrades egna uppgifter om en ännu inte taxerad inkomst	☐ Ja
H.	Till senaste taxerade inkomst	☐ Ja
I.	Till den försäkrades egna uppgifter om en förväntad inkomst som ännu inte varit föremål för taxering	☐ Ja
J.	Genom att nettointäkten fördelats mellan makar som tillsammans driver verksamhet	☐ Ja
K.	Annat	☐ Ja
1.8	Finns uppgifter om att längden på uppbyggnadsskedet är bestämd?	☐ Ja ☐ Nej

2. Beslutsunderlag**Kriterium - Inkomst av annat förvärvsarbete**

2.1	Finns tillräckliga uppgifter för att bedöma att den inkomst som legat till grund för beslutet är att beteckna som inkomst av annat förvärvsarbete?	☐ Ja	☐ Nej	☐ Inte aktuellt
-----	--	-----------------------------	------------------------------	--

Kriterium - SGI-skydd

2.2	Finns tillräckliga uppgifter för att bedöma om den försäkrade omfattas av SGI-skydd?	☐ Ja	☐ Nej	☐ Inte aktuellt
-----	--	-----------------------------	------------------------------	--

Kriterium - Arbetsuppgifter/arbetsinsats

2.3	Finns tillräckliga uppgifter för att bedöma omfattningen på den försäkrades arbetsinsats?	☐ Ja	☐ Nej	☐ Inte aktuellt
2.4	Finns tillräckliga uppgifter för att bedöma vad den försäkrade arbetar med i företaget?	☐ Ja	☐ Nej	☐ Inte aktuellt

Kriterium - Skatterättslig nettointäkt

2.5	Finns tillräckliga uppgifter om förhållandet mellan angiven förväntad inkomst och tidigare års skatterättsliga nettointäkter?	☐ Ja	☐ Nej	☐ Inte aktuellt
-----	---	-----------------------------	------------------------------	--

Kriterium - Jämförelseinkomst

2.6	Finns tillräckliga uppgifter för att bedöma att SGI inte beräknats högre än jämförelseinkomsten?	☐ Ja	☐ Nej	☐ Inte aktuellt
-----	--	-----------------------------	------------------------------	--

Kriterium - Uppbyggnadsskede

2.7	Finns tillräckliga uppgifter för att bedöma om företaget befinner sig i ett uppbyggnadsskede?	☐ Ja	☐ Nej	☐ Inte aktuellt
-----	---	-----------------------------	------------------------------	--

Kriterium - Samlad bedömning av beslutsunderlaget

OBS! Svartalternativet nej ska alltid anges om någon av fråga 2.1 - 2.7 besvarats med nej.

2.8	Vid en samlad bedömning av beslutsunderlaget: Innehåller beslutsunderlaget de uppgifter som krävs i ärendet för att kunna fatta ett korrekt beslut?	☐ Ja	☐ Nej
-----	---	-----------------------------	------------------------------

Kriterium - Kommunikering och dokumentation

2.9	Har ärendet tillförts uppgifter som legat till grund för beslutet från annan än den försäkrade?	☐ Ja	☐ Nej	☐ Går inte att bedöma
-----	---	-----------------------------	------------------------------	--

2.10	Finns uppgift om att den försäkrade har underrättats om dessa uppgifter?	☐ Ja	☐ Nej	☐ Inte aktuellt
------	--	-----------------------------	------------------------------	--

2.11	Hur bedömer du dokumentationens kvalitet?	☐ God	☐ Acceptabel	☐ Bristfällig
------	---	------------------------------	-------------------------------------	--------------------------------------

3. Beslut**Kriterium - Beslutets riktighet**

3.1	Kan beräkningen av SGI bedömas som korrekt?	☐ Ja	☐ Nej	☐ Går inte att bedöma
-----	---	-----------------------------	------------------------------	--

3.2	Är beslutet i övrigt rätt?	☐ Ja	☐ Nej	☐ Går inte att bedöma
-----	----------------------------	-----------------------------	------------------------------	--

4. Verkställighet**Kriterium - Underrättelse om beslut**

4.1	Har Försäkringskassan underrättat den försäkrade om beslutet?	☐ Ja	☐ Nej	☐ Inte aktuellt
-----	---	-----------------------------	------------------------------	--

4.2	Innehåller beslutet de skäl som bestämt utgången?	☐ Ja	☐ Nej	☐ Inte aktuellt
-----	---	-----------------------------	------------------------------	--

4.3	Har den försäkrade underrättats om hur han eller hon kan begära omprövning av beslutet/kan överklaga beslutet?	☐ Ja	☐ Nej	☐ Inte aktuellt
-----	--	-----------------------------	------------------------------	--

Bilaga 2

Hjälpertexter – tillsyn av SGI-B beslut 2002

Övergripande information

Allmänt

Syftet med granskningen är att undersöka om Försäkringskassan fattat beslut på ett korrekt beslutsunderlag. Granskningen ska avse de handlingar som fanns tillgängliga då beslut fattades i ärendet. Detta innebär att granskaren skall bortse från sådana handläggningsrutiner som är kända men som inte har dokumenterats. En utomstående ska i ärendet kunna finna det underlag på vilket beslutet är fattat. Frågorna ska besvaras utifrån det beslut som handläggaren fattat i ärendet. För att en åtgärd eller en kontroll ska bedömas vara utförd ska den vara dokumenterad i ärendet, dvs. det ska framgå av handling eller anteckning. Dokumentation kan således innebära att handlingar, t.ex. i form av 029- eller 030-bild finns i akten.

Tillräckliga uppgifter

De uppgifter som efterfrågas om beslutsunderlaget skall vara *tillräckliga* för att fatta ett korrekt beslut i ärendet. För ärendeslaget SGI är det svårt att ge tydliga generella riktlinjer för vad som är att se som tillräckliga uppgifter. Vad som är tillräckliga uppgifter för respektive kriterium berörs dock till viss del i hjälptexterna för respektive kriterium. När inte hjälpertexter ger tydlig ledning får granskaren gör en egen bedömning av vad som är att se som tillräckliga uppgifter utifrån de förutsättningar som gäller i varje enskilt ärende.

Svarsalternativet INTE AKTUELLT

Svarsalternativet INTE AKTUELLT finns med i nästan samtliga frågor om beslutsunderlaget. Detta beror framför allt på att det, vid beslut som går den försäkrade emot, kan vara tillräckligt att det endast finns vissa uppgifter för att kunna fatta ett korrekt beslut. Ett bra exempel är om en person inte bedömts omfattas av SGI-skydd och därigenom fått ett beslut som går emot. I dessa fall måste inte ett beslutsunderlag, för att anses som fullgott, innehålla uppgifter om *samtliga* kriterier. Svarsalternativet INTE AKTUELLT ska därför anges som svar på dessa frågor. Vid beslut som går den försäkrade emot har det emellertid mindre betydelse vilket av svarsalternativen INTE

AKTUELLT eller JA som granskaren väljer i de fall denne är osäker på vilket alternativ som är ”rätt”. Däremot är det synnerligen viktigt att inte använda svarsalternativet INTE AKTUELLT när svarsalternativet NEJ skall användas.

Svarsalternativet NEJ

Om någon fråga om beslutsunderlaget besvarats med NEJ anses beslutunderlaget otillräckligt. Ett NEJ-svar på frågor om beslutsunderlaget skall således endast användas i de fall granskaren bedömer att beslutsunderlaget är bristfälligt. Se dock hjälptext under fråga 2.9.

Ett NEJ-svar på någon av beslutsfrågorna gör att beslutet bedöms felaktigt/bristfälligt. I avsnitt 1 (*Basuppgifter*) har NEJ-svaret inte denna betydelse. Beslutsunderlaget anses *inte* otillräckligt om någon fråga i avsnitt 1 besvaras med NEJ.

1. Basuppgifter

1.1 – Lk-nummer

Fylls i numeriskt med fyra siffror.

1.2 – Ärendenummer

Fylls i numeriskt med sju siffror (Lk-nummer + tresiffrigt ärendenummer).

1.3 – Granskare

Försäkringskassan är huvudgranskare och RFV kontrollgranskare.

1.4 – Beslutstyp

Ett beslut går emot den försäkrade;

- *När en persons yrkande inte överensstämmer med Försäkringskassans beslut. Om en försäkrad efter dialog med Försäkringskassan med säkerhet kan anses ha förändrat ett ursprungligt yrkande, och detta nya yrkande därmed kommer att överensstämma med Försäkringskassans beslut, är detta att se som ett positivt beslut (går inte emot).*

1.6 – Finns dokumentation om att sakkunnigkontroll gjorts innan beslut?

För ärenden med särskilda svårigheter, eller som innehåller risker i handläggningen, eller när omständigheterna annars talar för det, kan det finnas behov av att kvalitetssäkringen även innefattar granskning av sakkunnig. Kvalitetssäkringen görs före beslut. RFV har *tidigare* rekommenderat att kvalitetssäkring utförd av sakkunnig dokumenteras i det granskade ärendet. RFV har även rekommenderat att sjukpenninggrundande inkomst (SGI) av annat förvärvsarbete är ett ärendesslag som skall kvalitetssäkras av sakkunnig före beslut. Detta har framgått av RFV:s allmänna råd 1998:13 *Kvalitetssäkring och kvalitetskontroll vid de allmänna försäkringskassorna*, som upphävdes vid senaste årsskifte. Trots att rådet har upphört förekommer fortfarande sakkunnigkontroll vid SGI-B. Syftet med denna fråga är att se om kvaliteten skiljer sig i ärenden där kontroll gjorts innan beslut.

1.7 – På vilket sätt/med ledning av vilka uppgifter har i huvudsak SGI beräknats?

För att besvara frågan utgår granskaren från beslutad SGI. Vilka inkomstuppgifter har haft en huvudsaklig betydelse för att SGI fastställdes till den nivå som framgår av beslutet? På vilket sätt har SGI i huvudsak räknats fram? ***OBS! Endast ett svarsalternativ skall anges.***

Alternativ A – skall väljas om SGI i andra fall än vid uppbyggnadsskede är fastställd till jämförelseinkomsten.

Alternativ B – skall användas om SGI är fastställd till jämförelseinkomsten på grund av att företaget bedömts befinna sig i uppbyggnadsskede.

Alternativ C – skall väljas om man i SGI-beslutet ansett att uppbyggnadsskede vara en omständighet att beakta och SGI fastställts till en annan inkomst än jämförelseinkomsten, t.ex. beräknad inkomst efter uppbyggnadsskedet.

Alternativ D – skall *alltid* användas om särskilda skäl gjort att Försäkringskassan beräknat SGI högre än nettointäkten, detta oavsett på vilket sätt beräkningen sedan skett.

Alternativ E och *F* – skall väljas i de fall en persons inkomster under en följd av år understigit jämförelseinkomsten (5 § första stycket RFFS 1998:12) och SGI därmed beräknats med ledning av de tre senaste årens taxering, antingen genom genomsnittsberäkning eller trendberäkning. *Alternativ G* – skall väljas om SGI beräknats med ledning av både senaste taxerade inkomst och den

försäkrades egna uppgifter om inkomster som ännu inte taxerats, t.ex. inlämnad självdeklaration. Alternativet skall väljas om Försäkringskassan beräknat SGI efter t.ex. ett genomsnitt av båda dessa inkomstuppgifter.

Alternativ H och I – skall väljas om SGI fastställts till den nivå som framgår *antingen* av senaste taxerade nettointäkt eller den försäkrades egna uppgifter om en inkomst som ännu inte taxerats. Alternativ I kan t.ex. väljas om SGI fastställts till det belopp som framgår av självdeklaration, av uppgifter från revisor eller till det belopp den försäkrade angivit i försäkran.

Alternativ K – skall endast användas i undantagsfall, dvs. då beräkningssättet inte kan kategoriseras under något annat alternativ.

1.8 – Finns uppgifter om att längden på uppbyggnadsskedet är bestämd?

Besvaras endast om beslutet gäller SGI fastställd till en högre nivå än den skatterättsliga nettointäkten på grund av att företaget bedömts vara i ett uppbyggnadsskede. *Fråga 1.8 besvaras således endast om fråga 1.7 B eller C besvarats med ett JA.*

2. Beslutsunderlag

Kriterium – Inkomst av annat förvärvsarbete

(3 kap. 2–2a §§ AFL)

2.1 – Finns tillräckliga uppgifter för att bedöma att den inkomst som legat till grund för beslutet är att beteckna som inkomst av annat förvärvsarbete?

Frågan syftar primärt till att tillse att det finns uppgifter som visar att inkomsten kan hänföras till SGI-B. Det kan t.ex. vara uppgifter om företagsform, skattsedel, uppgifter inhämtade från Försäkringskassornas datasystem, eller uppgifter från den försäkrade. Har t.ex. en arbetslös försäkrad en tidigare SGI baserad på inkomst av annat förvärvsarbete registrerad hos Försäkringskassan, en inkomst som är förtryckt på begäran/försäkran, kan denna förtryckta uppgift anses vara en uppgift om inkomst av annat förvärvsarbete. Förutsättningen är att det är denna inkomst, och inte en inkomst från ett senare arbete, som SGI skall beräknas på. Frågan skall alltså besvarats med JA även om denna inkomst inte omfattas av SGI-skydd. NEJ används i övriga fall, t.ex. då det inte finns tillräckliga uppgifter för att bedöma vilken sorts inkomst den försäkrade har.

Kriterium – SGI-skydd

(3 kap. 5–5c §§ AFL, 3 § RFFS 1998:12, 2–3 §§ förordning 2000:1418)

2.2 – Finns tillräckliga uppgifter för att bedöma om den försäkrade omfattas av SGI-skydd?

En person som inte längre driver företag, kan få en SGI fastställd på inkomster innan förvärvsavbrottet. För ett JA-svar krävs uppgifter som gör det möjligt att bedöma om den försäkrade uppfyller villkoren för SGI-skydd från och med tidpunkten då senaste SGI-grundande arbete upphörde. Frågan om SGI-skydd skall besvaras med INTE AKTUELLT i de fall en person, vid beslutstillfället, arbetade i sitt egna företag.

Kriterium – Arbetsuppgifter/arbetsinsats

(3 kap. 2 § AFL)

2.3 – Finns tillräckliga uppgifter för att bedöma omfattningen på den försäkrades arbetsinsats?

Uppgifter om i vilken omfattning den försäkrade arbetar i företaget måste finnas i ett beslutsunderlag. Detta för att kunna bedöma egenföretagarens nettointäkter i förhållande till jämförelseinkomsten. Svartalernativet INTE AKTUELLT kan endast vara aktuell att använda vid beslut som går emot. Om beslutet om SGI går emot, och detta t.ex. beror på att personen inte omfattats av SGI-skydd, behöver det inte vara nödvändigt att uppgifter finns i beslutsunderlaget om omfattningen på arbetsinsatsen.

2.4 – Finns tillräckliga uppgifter för att bedöma vad den försäkrade arbetar med i företaget?

Uppgifter om egenföretagarens arbetsuppgifter måste som regel finnas i ett beslutsunderlag. Om det är uppenbart att företagarens nettointäkter understiger alla tänkbara jämförelseinkomster, på grund av att intäkterna är *synnerligen* låga, kan i undantagsfall svartalernativet INTE AKTUELLT väljas i de fall arbetsuppgifterna inte framgår.

Kriterium – Skatterättslig nettointäkt

(3 kap. 2–2a § AFL och 5 § RFFS 1998:12)

2.5 – Finns tillräckliga uppgifter om förhållandet mellan angiven förväntad inkomst och tidigare års skatterättsliga nettointäkter?

En egenföretagares inkomst utgörs av den skatterättsliga nettointäkten. Tidigare års skatterättsliga nettointäkter är ett verktyg till hjälp för att utreda den förväntade inkomsten. 5 § RFFS 1998:12 anger att SGI, för en person med inkomst av annat förvärvsarbete, skall beräknas med ledning av de tre senaste årens taxering, om redovisad skatterättslig nettointäkt under en följd av år varit lägre än jämförelseinkomsten. Det är således nödvändigt att en kontroll gjorts mot tidigare års skatterättsliga nettointäkter. Svartalernativet INTE AKTUELLT kan t.ex. väljas då ett företag är nystartat och någon skatterättslig nettointäkt därmed inte finns.

Kriterium – Jämförelseinkomst

(3 kap. 2 § AFL)

2.6 – Finns tillräckliga uppgifter för att bedöma att SGI inte beräknats högre än jämförelseinkomsten?

SGI får inte fastställas till ett högre belopp än som motsvarar skälig avlöning för liknande arbete för annans räkning, dvs. jämförelseinkomsten. Detta krav medför att svartalernativet INTE AKTUELLT aldrig kan användas vid beslut som inte går emot. I ärenden där det är uppenbart att nettointäkten inte överstiger jämförelseinkomsten bör det vara tillräckligt att underlag finns för att göra en sådan bedömning. I vissa andra ärenden kan Försäkringskassans ställningstagande i form av t.ex. en journalanteckning om SGI i förhållande till jämförelseinkomsten vara en tillräcklig uppgift. I andra ärenden krävs att uppgifter finns om vilken jämförelseinkomst Försäkringskassan använt. De högsta kraven på beslutsunderlaget gäller ärenden där SGI fastställts till jämförelseinkomst under uppbyggnadsskede och ärenden där inkomsten ligger i närheten av eller överstiger jämförelseinkomsten. Det kan således krävas att uppgifter, t.ex. från aktuellt fackförbund, om inkomstnivå i det jämförande yrkesområdet finns i beslutsunderlaget.

Kriterium – Uppbyggnadsskede

(5 § RFFS 1998:12)

2.7 – Finns tillräckliga uppgifter för att bedöma om företaget befinner sig i ett uppbyggnadsskede?

Ett företag som är nystartat kan, enligt RFV:s allmänna råd, befinna sig i ett uppbyggnadsskede. Dessutom kan, enligt RFV:s rättslägesanalys om sjukpenninggrundande inkomst (RFV Anser 1997:6, s. 40), bestämmelserna om uppbyggnadsskede vara tillämpliga även i fall en verksamhet på ett avgörande sätt förändras.

En grundförutsättning för att besvara frågan med JA är att det finns uppgifter som gör det möjligt att bedöma om ett företag är nystartat eller etablerat. Finns inte dessa uppgifter blir svaret på frågan NEJ.

Om ett företag inte är etablerat, och det därmed kan vara aktuellt att företaget befinner sig i ett uppbyggnadsskede, är det svårare att säga något generellt om vilka uppgifter som är tillräckliga. Bedömningen av om ett företag kan anses vara under uppbyggnad ska göras med hänsyn till omständigheterna. Olika företag har skilda förutsättningar, och deras eventuella uppbyggnadsskede blir olika långt. Ledning vid bedömningen kan vara sådana faktorer som rörelsens art och omsättningens storlek, omfattningen av och inriktningen på gjorda investeringar, företagarens egen arbetsinsats, hur länge man haft företaget och om företaget förvärvats, om kundunderlaget redan finns etc.

Om uppgifter finns som visar att frågan om uppbyggnadsskede inte är aktuell besvaras frågan med INTE AKTUELLT.

Kriterium – Samlad bedömning av beslutsunderlaget

2.8 – Vid en samlad bedömning av beslutsunderlaget: Innehåller beslutsunderlaget de uppgifter som krävs i ärendet för att kunna fatta ett korrekt beslut?

Granskaren skall här göra en helhetsbedömning av beslutsunderlaget. ***OBS! Svartalternativet NEJ skall alltid anges om någon av fråga 2.1–2.7 besvarats med NEJ.***

Huruvida sakkunnigkontroll gjorts eller ej innan beslut skall inte påverka svaret på denna fråga. Inte heller ska kommunikering och dokumentationen

vägas in i frågan. Granskaren skall vid bedömningen även bortse från eventuella felaktigheter som rör frågor om karenstid.

Kriterium – Kommunikering och dokumentation

(17 § FL)

2.9 – Har ärendet tillförts uppgifter som legat till grund för beslutet från annan än den försäkrade?

Denna fråga besvaras endast om beslutet går den försäkrade emot och detta angivits som svar i fråga 1.4.

Ett NEJ-svar på fråga 2.9 leder inte till att beslutsunderlaget bedöms som otillräckligt. Uppgifter som Försäkringskassan inhämtat från sina egna data-system är att anse som uppgifter tillförda från annan än den försäkrade. Om sådana uppgifter legat till grund för beslutet, och beslutet går emot den försäkrade, skall således fråga 2.9 besvaras med JA.

2.10 – Finns uppgift om att den försäkrade har underrättats om dessa uppgifter?

Denna fråga besvaras endast om fråga 2.9 besvarats med ”ja” eller ”går inte att bedöma”.

Tillräckliga uppgifter för ett JA-svar på fråga 2.10 är att det framgår av journalanteckningar eller kopia på kommuniceringsbrev att den försäkrade underrättats om de uppgifter som avses i fråga 2.9.

2.11 – Hur bedömer du dokumentationens kvalitet?

OBS! Denna fråga ska besvaras av samtliga. De uppgifter som ska antecknas är de som Försäkringskassan har fått på annat sätt än genom en handling och som kan ha betydelse för utgången i ärendet. Handlingar i ärendet som inkommit till, upprättats hos eller expedierats av Försäkringskassan ska (i kopia eller original) förvaras i den försäkrades akt, såvida handlingen inte saknar betydelse för förvaltning, rättsskipning eller allmänhetens insyn.

Dokumentationen anses vara god om den är:

1. daterad
2. signerad
3. om ärendet, med hjälp av dokumentation och handlingar, går att följa för en utomstående (struktur)
4. om samtliga uppgifter av betydelse för ärendet återges i dokumentation och eventuella handlingar (kopior) i akten. Om en handling som kan ha betydelse saknas i akten anses kravet inte uppfyllt. Undantag är de manuella beslut som sänds ut ”automatiskt”.

Om endast två eller färre krav än de nu nämnda är uppfyllda bedöms dokumentationen vara bristfällig. Om kraven i 4) inte är uppfyllda bedöms dokumentationen vara bristfällig även om övriga krav är uppfyllda.

3. Beslut

Kriterium – Beslutets riktighet

Fråga 3.1 och 3.2 besvaras endast om frågorna 2.8 och 2.10 besvarats med JA eller INTE AKTUELLT. Huruvida sakkunnigkontroll gjorts eller ej innan beslut skall inte påverka svaret på fråga 3.1 och 3.2. Ej heller ska brister i samband med dokumentation vägas in i svaren. Granskaren skall även bortse från eventuella felaktigheter som rör frågor om karenstid.

3.1 – Kan beräkningen av SGI bedömas som korrekt?

Här har granskaren att bedöma om beräkningen av SGI kan anses vara korrekt. Bedömningen skall framför allt baseras på det som finns angett i författningar och i RFV:s allmänna råd 1986:6, men även – i de fall författning eller allmänna råd inte ger fullständig ledning – på granskarens egen kunskap om vad som kan anses vara rätt och fel vid beräkning av SGI. Frågan kan besvaras med ett NEJ även i de fall beslutsunderlaget ansetts som tillräckligt.

3.2 – Är beslutet i övrigt rätt?

Granskaren gör här en helhetsbedömning av beslutet, där även andra faktorer än de som täcks in av frågorna om beslutsunderlaget skall vägas in. Det kan t.ex. handla om den tidpunkt som SGI fastställts ifrån. Frågan kan därför i vissa fall besvaras med ett NEJ även i de fall beslutsunderlaget bedömts som tillräckligt.

4. Verkställighet

Kriterium – Underrättelse om beslut

(17, 20 och 21 §§ FL)

4.1 – Har Försäkringskassan underrättat den försäkrade om beslutet?

Fråga 4.1 besvaras alltid.

Av dataregistret kan man inte se om ett automatiskt maskinellt beslut gått ut till den försäkrade. Man kan endast se att SGI är registrerad. Samtliga SGI-beslut som kommer att granskas finns registrerade – annars skulle de inte finnas med på granskningslistan. Vid beslut som inte går den sökande emot, och där Försäkringskassan inte angett på försäkran att ett manuellt beslut gått ut ("manuell" kod 4 i t-kod 221), besvaras fråga 4.1 vanligen med ett JA. Även i de fall ett manuellt beslut gått ut besvaras fråga 4.1 med JA.

4.2 – Innehåller beslutet de skäl som bestämt utgången?

Se fråga 4.3.

4.3 – Har den försäkrade underrättats om hur han eller hon kan begära omprövning av beslutet/kan överklaga beslutet?

Fråga 4.2 och 4.3 besvaras endast i de fall beslutet går den försäkrade emot.

Bilaga 3

Qben II och SGI

Under våren 2002 infördes kvalitetsbedömningsinstrumentet Qben II. Syftet med Qben II är att på ett tillförlitligt och enhetligt sätt redovisa kvaliteten i Försäkringskassornas ärendehandläggning. För närvarande omfattas 21 förmåner i Qben II, varav SGI-A och SGI-B redovisas som en förmån. Granskningsresultatet presenteras i månatliga granskningsrapporter på förmåns-, central- och lokalkontorsnivå. Dessutom finns rapporter med resultat analyserat utifrån trender och kön att tillgå.

För perioden januari–februari 2002 hade 92,4 procent av de granskade SGI besluten tillräckligt beslutsunderlag. Av dessa beslut var 98,4 procent korrekta. Resultaten från Qben II granskningen är inte jämförbara med tillsynsresultaten eftersom SGI-B besluten bara utgör en mindre andel av de SGI ärendena som granskas inom ramen för Qben II. De frågor som ställs i Qben II om SGI-B är dessutom mer övergripande än frågorna i tillsynen.

Bilaga 4

Statistik om SGI

Beslut

Antalet beslut om SGI uppgick under det senaste året till närmare 1,5 miljoner. Den vanligaste typen av SGI-beslut rör SGI-A för anställda, arbetslösa och studerande. Drygt 1,3 miljoner av besluten avsåg SGI-A. Endast cirka 38 000 beslut rörde SGI-B. Av tabellen nedan framgår fördelningen av besluten för år 2002.

Tabell 1 Antal beslut om SGI år 2002

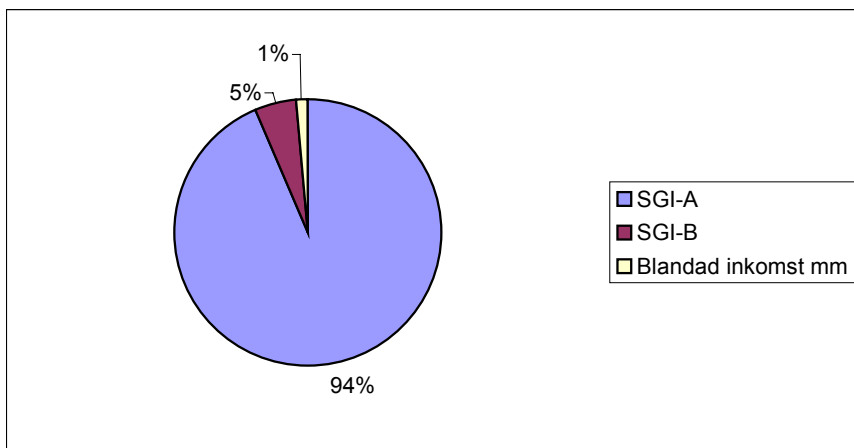
<i>SGI A+B</i>	<i>10 748</i>
SGI-A	1 346 557
SGI-B	37 814
SGI-0	103 093
Totalt	1 498 227

Av besluten om SGI-A avser två tredjedelar kvinnor. Medan endast vart tredje beslut om SGI-B berör kvinnor.

Registrerade försäkrade

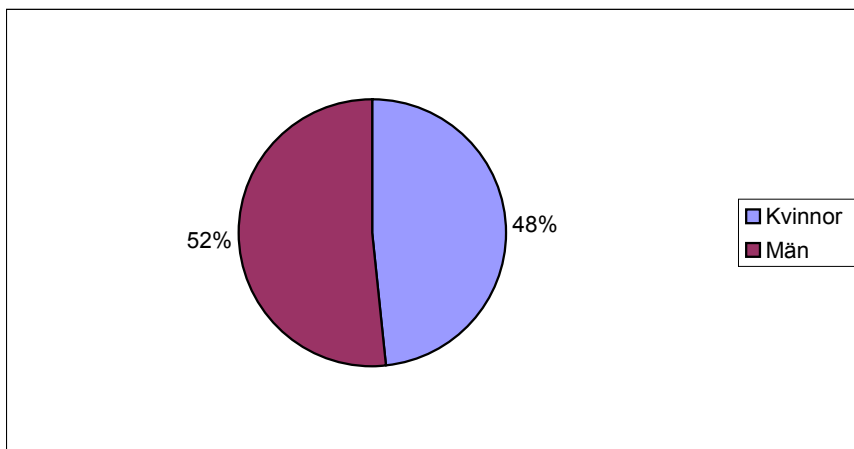
Cirka 3,9 miljoner försäkrade är registrerade med SGI-A och cirka 212 000 med SGI-B (egenföretagare). Dessutom finns det cirka 46 000 försäkrade med blandade inkomster (SGI-A + SGI-B).

Diagram 1 Fördelning antal sjukpenningförsäkrade med SGI-A och SGI-B år 2002

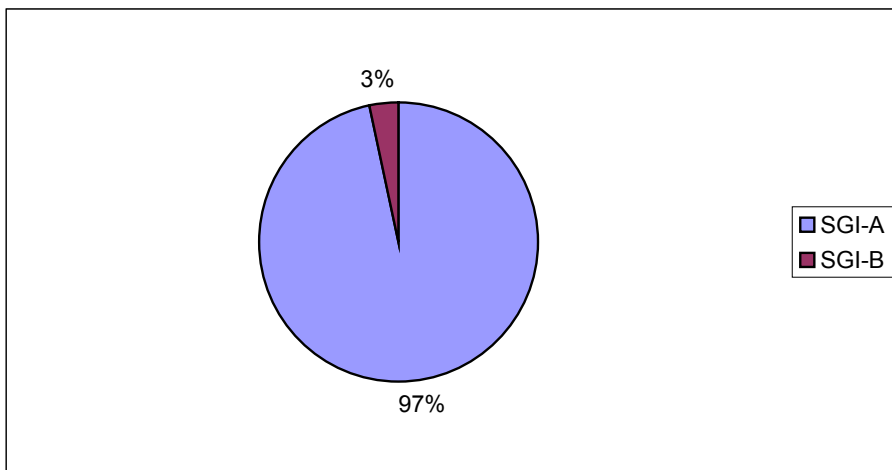
Diagrammet ovan visar att den största andelen försäkrade, cirka 94 procent, har sin inkomst från anställning. Fördelningen har varit densamma de senaste tio åren.

Diagram 2 Fördelning antal sjukpenningförsäkrade efter kön år 2002

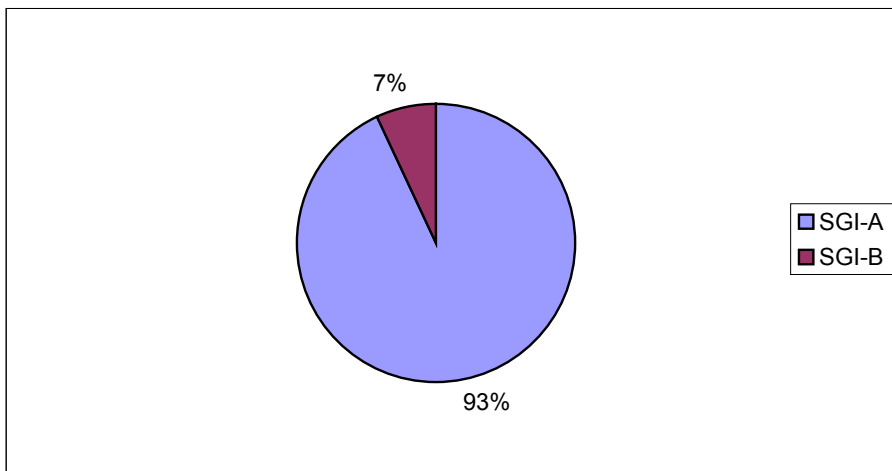
Som framgår av diagrammet är fördelningen mellan sjukpenningförsäkrade kvinnor och män jämn. Fördelningen har varit densamma under de tio senaste åren. Antalet sjukpenningförsäkrade kvinnor uppgick år 2002 till cirka 2 013 000. Antalet män var cirka 2 138 000.

Diagram 3 Fördelning av sjukpenningförsäkrade anställda och egenföretagare bland kvinnor år 2002

Som framgår av diagram 3 och 4 är det något vanligare med sjukpenningförsäkrade egenföretagare (SGI-B) bland männen jämfört med bland kvinnorna.

Diagram 4 Fördelning av sjukpenningförsäkrade anställda och egenföretagare bland män år 2002

Genomsnittlig sjukpenning

Av tabellen nedan framgår storleken på genomsnittlig kalenderdagsberäknad sjukpenning vid 80 procents ersättningsnivå år 2002 för anställda, egenföretagare och samtliga försäkrade med fastställd SGI.

Tabell 2, Genomsnittlig tillförsäkrad sjukpenning¹ (kr)

	<i>Kvinnor</i>	<i>Män</i>	<i>Båda könen</i>
Anställda	394	462	429
Egenföretagare	246	282	271
Samtliga			420
Högsta sjukpenning			606

Det bör observeras att RFV:s statistik om fördelningen av försäkrade inom olika inkomstnivåer (som ligger till grund för beräkningen av den genomsnittliga sjukpenningen) till viss del är missvisande eftersom många försäkrade är registrerade med gamla SGI-uppgifter. Från den 1 juli 1994 behöver den försäkrade nämligen i de allra flesta fall inte anmäla ny eller ändrad inkomst till försäkringskassan förrän han/hon gör anspråk på ersättning, t.ex. sjukpenning. Vissa slutsatser kan dock dras utifrån statistiken:

- Männen har högre genomsnittlig sjukpenning, störst är skillnaden inom gruppen anställda.
- Gruppen anställda har betydligt högre genomsnittliga sjukpenning jämfört med gruppen egenföretagare.

¹ Kalenderdagsberäknad sjukpenning till 80 % ersättningsnivå.

Bilaga 5

På gång inom SGI-området, april 2003

Förändringar från den 1 juli 2003

Av regeringens vårproposition som överlämnades till riksdagen den 15 april framgår att från den 1 juli 2003 kommer vissa regeländringar som berör SGI att ske enligt följande:

1. Ersättningsnivån i sjukförsäkringen sänks genom att den sjukpenninggrundande inkomsten räknas ned med 3 procent. Vid beräkning av andra förmåner som relateras till den sjukpenninggrundande inkomsten skall inte någon sänkning ske.
2. Sjukpenningen för arbetslösa justeras så att den inte ska kunna överstiga arbetslöshetsersättningen.

Den tidigare aviserade höjningen av taket i sjuk- och föräldraförsäkringen från 7,5 till 10 basbelopp (från cirka 24 000 kronor till cirka 32 000 kronor) skjuts upp till senare under mandatperioden.

Utredning om skyddstider för SGI

Regeringen tillsatte i november 2001 en särskild utredare, Anna-Märta Stenberg, Läkemedelsförmånsnämnden som fick i uppdrag att göra en analys av reglerna om skyddstider för SGI och – mot bakgrund av grundläggande principer för dessa regler – föreslå ändringar (dir. 2001:104). I uppdraget ingår även bl.a. att se över reglerna om rätten att följa löneutvecklingen under pågående ersättningsfall och den särskilda beräkningsgrunden för föräldrapening.

Utredningen lämnade i december 2002 en delrapport – *Ett vägval för framtidens sjukpenningsskydd: bygga ut eller bygga om?* Utredningens slutbetänkande ska lämnas den 30 april 2003. I delrapporten konstateras att nuvarande skyddssystem är behäftat med ett flertal problem. Många upplever skyddssystemet som orättvist, godtyckligt och svårförståeligt. För Försäkringskassan är det administrativt betungande och systemet försvårar en likformig tillämpning. Kopplingen mellan avgift och förmån har i och med den etappvisa utbyggnaden urholkats och riskerar vid en fortsatt utbyggnad att ytterligare försvagas. Utredningen anser att inkomstbortfallsprincipen bör stärkas på så

sätt att den inkomst, eller de ersättningar som trätt in i stället för inkomst (exempelvis arbetslöshetsersättning), som faller bort vid t.ex. sjukdom bör avgöra ersättningens storlek. En särskild lösning, en standardförsäkring, förespråkas för de studerande som grupp. Vidare konstaterar utredningen att SGI har spelat ut sin nuvarande roll som gemensam beräkningsgrund för flera försäkringsförmåner. Utredningen anser därför att skilda försäkringsstrukturer bör skapas för dessa. En naturlig skiljelinje är vilket syfte de olika ersättningarna har och om ersättningen avser korttidsfrånvaro eller mer långsiktiga ersättningsbehov. Utifrån detta anser utredningen att förmånerna bör delas in enligt följande försäkringsstruktur:

- ersättning vid sjukdom och annan korttidsfrånvaro
- ersättning vid graviditet och föräldradighet
- ersättning vid arbetsskada.

RFV anförde bl.a. följande i sitt *remissyttrande* (dnr 11046/2002) över delrapporten. Verket anser att utformningen av ett framtida ersättningssystem behöver präglas av en mer försäkringsmässig lösning jämfört med idag. Kopplingen mellan avgift och förmån är svag i dagens system. Det är enligt verket viktigt att vårda inkomsterna till försäkringen. De som tar del av ersättningarna måste även vara med och finansierar dessa. Det kan enligt verket finnas anledning att skärpa kravet på anknytning till förvärvslivet för att få rätt att uppbära ersättning från en SGI-baserad förmån. Vidare bör problemet med varvning av olika SGI-skyddade perioder och långa skyddstider lösas.

RFV ställer sig positiv till utredningens förslag om att inkomstbortfallsprincipen bör stärkas. Verket förordar att en 14 dagars sjuklöneperiod införs för arbetslösa där ersättningen från arbetslöshetskassan ska ligga till grund för sjukpenningens storlek och att arbetslöshetskassorna administrerar detta. Införandet av en sjuklöneperiod skulle bl.a. innebära att dagens problem med under- och överkompensation eliminerades.

RFV är i princip positiv till förslaget om en strukturuppdelning. Enligt verket innebär denna strukturändring att vissa problem ändå kvarstår att lösa. Det gäller bl.a. konsekvenser för försäkrade som uppbär ersättning från två olika system samtidigt t.ex. halv sjukpenning och halv föräldrapenning.

RFV har i princip inget att erinra mot en fristående föräldraförsäkring. Det kan underlätta regeländringar för just denna grupp. RFV anser dock att förslaget att ha olika beräkningsgrunder dels för sjukpenning och övrig dagsättning och dels för föräldrapenning knutet till ett specifikt barn kan bidra till ökad komplexitet. Enligt verket bör problemet med SGI-skydd för föräldradiga efter barnets ettårsdag prioriteras att lösas så snart det är möjligt.

Verket föreslår att efterskyddet utökas till barnet är två och ett halvt år gammalt.

RFV är positiv till utredningens förslag om en fristående arbetsskadeförsäkring och i princip positiv till förslaget att en standardförsäkring för studerande införs. Det är angeläget att gruppen studerande som skall vara berättigad till en sådan definieras utifrån vilken typ av utbildning som den studerande bedriver och inte hur utbildningen finansieras. Förslaget om uppdelning i en inkomstbaserad ersättning kan vara positivt då den kan premiera de som har arbetat och således bidragit till försäkringens finansiering. Å andra sidan kan det innebära att enskilda skjuter upp studierna i syfte att garantera sig om en högre ersättningsnivå. RFV är kritisk till förslaget om lägre ersättningsnivå efter ett års sjukfall och anser att förslaget om en frivillig försäkring är orealistiskt.

Verket anser det finns flera angelägna problem inom SGI-området som behöver lösas redan idag. Det gäller bl.a. möjligheten att kombinera sjukskrivning med studier. Det är i dag inte möjligt då det inte går att uppbära halv sjukpenning och samtidigt halvt studiestöd. Ett annat problem rör sjukskrivna som blir arbetslösa. För att dessa inte ska förlora SGI-skyddet måste de anmäla sig som arbetssökande den första dagen efter sjukskrivningsperiodens avslutande.

Utredning om konstnärerna och trygghetssystemen

I februari 2003 lämnades betänkandet ”Konstnärerna och trygghetssystemen” (SOU 2003:21). Utredningens uppdrag var att kartlägga hur gällande trygghetssystem förhåller sig till konstnärlig verksamhet, om de nuvarande regelverken innebär särskilda problem och analysera och ange orsaken till problemen.

Utredningen konstaterar att när det gäller socialförsäkringssystemet är det ofta svårt för konstnärer och myndighetspersoner att fastställa och förutse nivån på sjukpenning och föräldrapenning. Ofta beroende på okunskap om de villkor en frilansande eller egenföretagare lever under. Merparten av de problem som konstnärer möter i de olika trygghetssystemen ligger enligt utredningen i tillämpningen och mera sällan i lagar och förordningar. Konstnärerna passar ofta illa in i de trygghetssystem som i väsentliga avseenden är utformade för standardfallet på arbetsmarknaden. Utredningen anser att man från stat och myndigheter på området borde överväga en mer samlad hantering av konstnärernas ärenden, t.ex. inom särskilda enheter hos Försäkringskassan.

Informationskampanj – anmäl inte ändrad inkomst

Från den 1 juli 1994 behöver Försäkringskassan i princip fastställa SGI först när en person begär ersättning från socialförsäkringen. Trots att denna ändring genomfördes vid mitten av 1990-talet har många försäkrade av gammal vana fortsatt att kontakta Försäkringskassan för att anmäla ändrad inkomst utan att ha ersättningskrav. I syfte att minska arbetet med inkomständringar hos Försäkringskassorna genomför RFV och Försäkringskassorna därför med start från oktober 2002 en gemensam informationskampanj om att de försäkrade endast, med vissa undantag, behöver anmäla ändrad inkomst då ett ersättningsärende är aktuellt. Informationskampanjen kommer att följas upp under inledningen av år 2003. En utvärdering kommer att göras om det finns ett värde av ytterligare informationskampanjer.

RFV:s vägledning och allmänna råd

I juni 2002 publicerades RFV:s vägledning och allmänna råd (RAR) om SGI. Vägledningen ersätter tidigare rekommendationer och de båda allmänna råden om SGI-A och SGI-B. Vägledningen ersätter de båda allmänna råden om SGI-A och SGI-B. Ambitionen med vägledningen och RAR har varit att så långt som möjligt tydliggöra svåra tillämpningsfrågor. På RFV pågår kontinuerligt arbetet med att uppdatera och tydliggöra. En arbetsgrupp håller för närvarande på med att komplettera vägledningen med frågor rörande inkomster som inte intjänats i Sverige men som ska inräknas i inkomstunderlaget på grund av reglerna i förordning 1408/71.

Förenklingsarbete

Ytterligare arbete med syfte att förenkla handläggningen av SGI-ärenden pågår inom RFV bl.a. kring reglerna om löneutveckling. Ett annat exempel är avskaffandet av det automatiska utskicket av blanketten inkomst och arbetstid (FKF 2218) till personer som beviljats ålderspension. Blanketten medförde att många nyblivna ålderspensionärer ringde till Försäkringskassorna och undrade varför och hur de skulle fylla i blanketterna. Dessutom innebar blanketterna att Försäkringskassorna fick fatta en hel del SGI-beslut i onödan.

ÄHS

Ärendehanteringsstödet (ÄHS) omfattar för närvarande ärendeslagen tillfällig föräldrapenning och sjukpenning. Under juni 2003 ska SGI implementeras i ÄHS. Därefter ska all SGI-hantering ske i ÄHS, dvs. även för de ärendeslag som inte finns i ÄHS. De ärendeslag som står på tur att införas i ÄHS under året är bostadsbidrag, föräldrapenning och rehabiliteringsersättning.

Sjukpenninggrundande inkomst av annat förvärvsarbete – resultat från tillsynen 2002

I rapporten redovisas resultat från Riksförsäkringsverkets tillsyn av beslut om sjukpenninggrundande inkomst (SGI) för egenföretagare. SGI utgör beräkningsgrund för ersättning inom nio olika socialförsäkringsförmåner, bl.a. sjukpenning och föräldrapenning. Beslut om SGI för egenföretagare (SGI-B) är relativt lågfrekventa hos försäkringskassorna och utgör endast ett par procent av det totala antalet beslut om SGI. SGI-B besluten är överlag mer komplicerade och betydligt mer resurskrävande än SGI-beslut som rör personer med inkomst av anställning (SGI-A). Tillsynen var inriktad på att undersöka om besluten om SGI-B var korrekta och om beslutsunderlagen innehöll de uppgifter som krävdes i ärendet för att kunna fatta ett korrekt beslut. Resultatet från tillsynen visar på stora brister i beslutsunderlagen. I cirka 40 procent av de 1 035 granskade besluten fanns brister i beslutsunderlagen. Detta innebär dock inte att de försäkrade fått felaktiga SGI-beslut i motsvarande utsträckning. En förklaring till den höga andelen brister är enligt RFV dålig dokumentation. För att förbättra kvalitén i handläggningen har flera försäkringskassor koncentrerat handläggningen av SGI-B ärenden och genomfört utbildning i SGI-B.